Prisutnost nasilja u obitelji kod zatvorenica u Kaznionici u Požegi

Gluhak, Anja

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Education and Rehabilitation Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:158:862782

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**



Repository / Repozitorij:

Faculty of Education and Rehabilitation Sciences - Digital Repository







Sveučilište u Zagrebu

Edukacijsko-rehabilitaciji fakultet

Diplomski rad

Prisutnost nasilja u obitelji kod zatvorenica u Kaznionici u Požegi

Anja Gluhak

Zagreb, rujan 2016. godine

Sveučilište u Zagrebu

Edukacijsko-rehabilitaciji fakultet

Diplomski rad

Prisutnost nasilja u obitelji kod zatvorenica u Kaznionici u Požegi

Anja Gluhak

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Martina Ferić

Komentorica: prof. dr. sc. Irma Kovčo Vukadin

Zagreb, rujan 2016. godine

Izjava o autorstvu rada

Potvrđujem da sam osobno napisala rad „Prisutnost nasilja u obitelji kod zatvorenica u Kaznionici u Požegi“ i da sam njegova autorica.

Svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima jasno su označeni kao takvi te su adekvatno navedeni u popisu literature.

Anja Gluhak

Zagreb, rujan 2016.

Sažetak

Prisutnost nasilja u obitelji kod zatvorenica u Kaznionici u Požegi

Studentica: Anja Gluhak

Mentorica: izv.prof.dr.sc. Martina Ferić

Komentorica: prof.dr.sc. Irma Kovčo Vukadin

Program/modul: socijalna pedagogija/odrasli

Nasilje u obitelji se definira kao opetovano nasilje usmjereno prema intimnom partneru ili drugom članu obitelji, a uključuje različite oblike nasilja poput fizičkog, psihičkog, do ekonomskog i seksualnog. Republika Hrvatska je u zadnjih dva desetljeća uložila mnogo napora i uvela (pogotovo u zakonodavstvo) mnogo novina vezanih uz regulaciju nasilja u obitelji. Pritom prvenstveno misleći na donošenje Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji.

Cilj rada je steći uvid u prisutnost nasilja u obitelji. Istraživanje je provedeno na uzorku od 46 (N=46) zatvorenica koje su u studenom 2014. godine bile na izdržavanju kazne zatvora u Kaznionici u Požegi. S obzirom na cilj istraživanja postavljena su četiri problemska pitanja: koliko često su zatvorenice doživljavale nasilje u obitelji, koliko često su zatvorenice činile nasilje u obitelji, postoji li povezanost između kategorija doživljenog i počinjenog nasilja te koliko je počinjeno i doživljeno nasilje u obitelji povezano s vjerovanjem u mitove o nasilju u obitelji. Rezultati sugeriraju da sudionice češće doživljavaju nego što čine nasilje u obitelji. Gledano prema specifičnim oblicima nasilja, najzastupljenije jest verbalno nasilje a najmanje zastupljeno je psihičko nasilje (i doživljeno i počinjeno). Pokazala se značajna povezanost između kategorija doživljenog i počinjenog nasilja dok se povezanost doživljenog i počinjenog nasilja i vjerovanja u mitove o nasilju u obitelji pokazala pozitivnom za šest od sveukupno 17 mitova. Također se pokazalo da je više mitova bilo povezano s počinjenim nego s doživljenim nasiljem.

Rezultati istraživanja mogu pridonijeti izradi programa za prevenciju nasilja u obitelji posebice u dijelu prepoznavanja oblika nasilja s obzirom da dobiveni rezultati ukazuju navedeno.

Ključne riječi: nasilje u obitelji, partnersko nasilje, zatvorenice, doživljeno nasilje, počinjeno nasilje, mitovi o nasilju u obitelji

Abstract

Domestic violence among female inmates at Požega Penitentiary

Domestic violence can be defined as continuous violence toward intimate partner or other family member. It includes different types of violence such as physical, psychological, financial and sexual. Republic of Croatia devoted a lot of effort around regulation of domestic violence in the last two decades (especially the justice system). First law considering domestic violence was enacted in 2003.

The goal of this thesis is to gain insight in presence of domestic violence within population of inmates serving time in prison. The research was conducted with 46 (N=46) female inmates who were in Požega Penitentiary in November of 2014. Regarding the goal of the research four specific questions were asked: how often do inmates experience domestic violence, how often do they commit it, is there any correlation between experienced and committed violence and is experienced and committed violence correlated with beliefs regarding myths about domestic violence. The results have shown that participants more often experience than commit violence. Examined by specific types of violence, verbal violence is the one which is most both experienced and committed and psychological is the one which is the least experienced and committed. Results show positive correlation between the two categories of violence. Correlation between experienced and committed violence and myths about domestic violence was positive with 6 out of 17 myths. It was also shown that more myths were correlated with committed than with experienced violence.

The results of the study can serve as a basis for planning a program for preventing domestic violence especially when talking about recognizing domestic violence.

Key words: domestic violence, intimate partner violence, experienced violence, committed violence, myths about domestic violence

Sadržaj

1. Uvod 7

2. Definicije i oblici nasilja u obitelji i partnerskog nasilja 9

3. Kazneno pravna definicija i regulacija nasilja u obitelji u Republici Hrvatskoj 13

4. Statistički podaci o prisutnosti nasilja u obitelji u Republici Hrvatskoj 19

5. Rezultati istraživanja nasilja u obitelji i partnerskog nasilja 23

6. Prikaz istraživanja 27

6.1. Ciljevi istraživanja 27

6.2. Uzorak sudionika 27

6.3. Opis instrumenta 29

6.4. Postupak provedbe istraživanja 29

6.5. Metode obrade podataka 30

6.6. Rezultati 30

6.6.1. Doživljeno fizičko nasilje 31

6.6.2. Doživljeno psihičko nasilje 32

6.6.3. Doživljeno verbalno nasilje 33

6.6.4. Počinjeno fizičko nasilje 34

6.6.5. Počinjeno psihičko nasilje 35

6.6.6. Počinjeno verbalno nasilje 36

6.6.7. Vjerovanje u mitove o nasilju u obitelji 38

6.6.8. Povezanost kategorija doživljenog i počinjenog nasilja 39

6.6.9. Povezanost doživljenog nasilja i mitova o nasilju u obitelji 40

6.6.10. Povezanost počinjenog nasilja i mitova o nasilju u obitelji 41

7. Rasprava rezultata 42

8. Zaključak 47

9. Literatura 49

10. Prilozi 52

10.1. Prilog 1. Upitnik procjene doživljenog i počinjenog nasilja 52

10.2. Prilog 2. Upitnik procjene vjerovanja u mitove o nasilju u obitelji 60

1. Uvod

Nasilje u obitelji je sveprisutan društveni fenomen. Ono uključuje različite oblike nasilja, od fizičkog, psihičkog, do ekonomskog i seksualnog. U literaturi se susreću njegove brojne definicije koje redom sadrže motive i svrhu nasilja kao što su uspostava kontrole i/ili dominacije raznim oblicima psihičkog i verbalnog nasilja. Takvo nasilje je okarakterizirano opetovanim aktivnostima odnosno neprihvatljivim ponašanjima od pojedinog člana obitelji prema drugom članu ili od partnera/partnerici prema drugom partneru/partnerici (Mamula i sur., 2014; Barnish, 2004). Situacija u Republici Hrvatskoj se u zadnjih 15-ak godina uvelike promijenila pogotovo kada je o zakonodavstvu riječ. Donesen je Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji (NN 60/2010), dogodile su se promjene u Kaznenom zakonu kao i Zakonu o kaznenom postupku (Škorić i sur., 2015). Sam Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji je prošao svojevrsnu „nadogradnju“ od 2003. do 2010. godine. Novi Zakon propisuje što je nasilje u obitelji, koje se osobe smatraju članovima obitelji te vrstu i svrhu prekršajnopravnih sankcija za počinjenje nasilja u obitelji. Brojni dokumenti Ujedinjenih naroda i Europske unije također definiraju i reguliraju nasilje u obitelji no više o tome kao i o pravnoj regulaciji u drugim Europskim državama u nastavku rada.

U pogledu službenih podataka prijavljenih policiji pregledan je broj prijavljenih djela prema Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji te prema Kaznenom zakonu članku 179.a – Nasilje u obitelji. U promatranom razdoblju od pet godina (2010.-2015.) broj počinjenih prekršaja prema Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji smanjio se za 1874 prekršaja odnosno sa 14.129 koliko je brojka iznosila 2010. godine na 12.255 u prethodnoj 2015. godini. Rezultati istraživanja provedenog 2007. godine su pokazali kako svaka treća obitelj u Republici Hrvatskoj ima iskustvo nasilja u obitelji to jest do 40% hrvatskih građana poznaje barem jednu žrtvu nasilja u obitelji (Risser i sur., 2010).

Istraživanja koja se bave tematikom nasilja u obitelji ukazuju na visok postotak žena koje imaju iskustvo nasilja u obitelji ili u partnerskom odnosu (WHO, 2002; WHO, 2005; Agencija Europske unije za temeljna prava, 2014 i druga). Sva istraživanja uključena u ovaj rad spominju doživljene oblike nasilja poput fizičkog, psihičkog ili seksualnog. Gotovo sva istraživanja ispituju pojavnost fizičkog i/ili seksualnog nasilja. Te oblike nasilja je najlakše uočiti i većina žrtava ih prepoznaje kao oblike nasilja. Ono što rijetki ispituju jest činjenje nasilja od strane žena prema svojim partnerima (Archer, 2000; Sesar i sur., 2014).

Istraživanje kojim se bavi ovaj diplomski rad ima za cilj utvrditi prisutnost nasilja u obitelji u populaciji zatvorenica iz Kaznionice u Požegi. Osim prisutnosti doživljenog nasilja, ispituje se i prisutnost počinjenog nasilja kao i povezanost među navedenim kategorijama nasilja.

2. Definicije i oblici nasilja u obitelji i partnerskog nasilja

Definiranje i određivanje pojma nasilja u obitelji se mijenjalo kroz godine odnosno širio se spektar oblika ponašanja koja obuhvaća kao i sama svrha nasilja. Nasilje u obitelji u svojim oblicima može imati i partnersko nasilje dok s druge, partnersko nasilje ne mora nužno uključivati nasilje u obitelji. Ipak, većina nasilja između intimnih partnera se događa unutar obitelji (Dundović, 2008). Povezanost pojmova nasilja u obitelji i partnerskog nasilja, Dundović (2008) ističe znakovima koji ukazuju na partnersko nasilje, a direktno su isprepleteni s nasiljem u obitelji. Spomenuti znakovi dobiveni su mnogim istraživanjima (Gelles i Cornell, 1990; Kaufman i sur., 1994; Straus i sur., 1980; prema: Dundović, 2008) a neki od njih su nasilje prema djeci te prisustvovanje nasilju između roditelja kao dijete i/ili maloljetnik.

Barnish (2004) *nasilje u obitelji* definira kao iskorištavanje moći popraćeno kontinuiranim maltretiranjem, željom za kontrolom partnerova ponašanja s ciljem uspostave ili održavanja dominacije. Takvo nasilje se događa i u heteroseksualnim i u homoseksualnim odnosima te naglašava kako i žene u heteroseksualnim odnosima mogu biti nasilne prema svojim partnerima. Prema Maslić Seršić (2010) nasilje nad ženama je bilo koji čin rodno zasnovanog nasilja čije posljedice mogu biti tjelesna ili psihička povreda ili patnja žene, uključujući strah od prijetnje kao i prisilno ili samovoljno oduzimanje slobode. Autorica razlikuje nasilje u obitelji od nasilja nad ženama time što pod nasilje u obitelji smatra sva nasilna ponašanja koja žena doživljava u krugu obitelji, a nasilnici su obično njihovi partneri. Manifestacije nasilja mogu varirati od psihičkog maltretiranja, nanošenja fizičkih ozljeda, prijetnja sve do seksualnog zlostavljanja. Navedena autorica u definiciju ne uključuje muškarce kao moguće žrtve nasilja odnosno žene kao moguće nasilnice.

Hart i suradnici (1991;prema: Sesar i Dodaj, 2014) *nasilje u partnerskim vezama* definiraju kao svrhovito i instrumentalno ponašanje koje je počinjeno nakon razmatranja prednosti i posljedica tog istog ponašanja. Svrha nasilnog ponašanja jest postizanje kontrole nad žrtvom odnosno ograničavanje slobode mišljenja i ponašanja žrtve. Autori Pence i Paymar (1993; prema: Sesar i Dodaj, 2014) kažu kako obrazac zlostavljajućeg ponašanja nije impulzivno ili nekontrolirano ponašanje već da se radi o ponašanju koje za cilj ima kontroliranje žrtve koja je selektivno odabrana od strane počinitelja. Dasgupta (1999; prema Barnish, 2004) tvrdi kako se partnersko nasilje događa onoliko često koliko je potrebno da se održi kontrola nad partnerom ili članom obitelji. Taktike kojima se zlostavljač koristi su zastrašivanje, izolacija, prisila i prijetnja, emocionalno nasilje, ekonomsko nasilje,

iskorištavanje djece te minimalizacija, poricanje i okrivljavanje žrtve. Kelly (2001; prema Barnish, 2004) smatra kako ponašanja poput omalovažavanja, degradacija, obmana, deprivacija i seksualnog objektificiranja moraju biti uključena u opis pojma nasilja u obitelji i partnerskog nasilja. Barnish (2004) dodaje uhođenje kao oblik nasilja koje žrtve nasilja u obitelji često doživljavaju, pogotovo nakon prekida nasilnog odnosa. Istraživanja pokazuju značajnu povezanost između uhođenja i drugih oblika nasilja. Oko polovice muškaraca koji su uhodili svoje bivše partnerice su za vrijeme trajanja intimnog odnosa biti prema njima nasilni odnosa (Tjaden i Thoennes 2001,Douglas i Dutton, 2001; prema Barnish, 2004). Istraživanje Britisch Crime Survey-a (Walby, 2004) pokazuje kako je 1 od 3 ispitanice doživjela uhođenje od strane svog partnera.

Sve navedene definicije više-manje obuhvaćaju ista ponašanja te nasilju pridodaju određenu svrhu i cilj.

Ajduković i Ajduković (2010) naglašavaju kako ne postoji čvrsta granica među različitim oblicima nasilnog ponašanja tako da je fizičko nasilje često praćeno psihičkim i emocionalnim nasilnim ponašanjem. Razlikuju slijedeće oblike nasilja u obitelji:

Psihičko nasilje podrazumijeva oblike emocionalnog nasilja koje ima za cilj ostvariti kontrolu i moć nad žrtvom. Uključuje različita ponašanja poput:

- Zabrane druženja s prijateljima, zabrana zapošljavanja
- Prijetnje
- Vrijeđanje i ponižavanje
- Ismijavanje u javnosti
- Omalovažavanje
- Ucjenjivanje
- Ograničavanje i kontrola kretanja
- Uhođenje i neprestano provjeravanje
- Izolacija od socijalne mreže
- Manipuliranje osjećajima žrtve

Fizičko nasilje se odnosi na bilo koji oblik fizičkog zlostavljanja poput:

- Naguravanja
- Davljenja

- Čupanja kose
- Udaranje rukama i nogama ili predmetima
- Nanošenje povreda ili opekotina
- Izbacivanje iz kućanstva
- Zaključavanje u neku prostoriju

Ekonomsko nasilje uključuje oduzimanje ili pak uskraćivanje financijskih sredstava, onemogućavanje raspolaganja svojom imovinom i sredstvima za život, kontroliranje izdataka te manipuliranje, ucjenjivanje i prisiljavanje žrtve da se odrekne imovine u korist nasilnog člana obitelji. Ekonomsko nasilje definira i Maslić Seršić (2010) kao onemogućavanje partnera u ostvarivanju radne uloge, ometanje akademske i/ili profesionalne karijere te sprječavanje ekonomske neovisnosti.

O'Leary (1999, prema Barnish, 2004) tvrdi kako fizičko nasilje bez prisustva psihičkog nasilja praktički ne postoji. Psihičko nasilje prethodi fizičkom. Različiti oblici psihičkog nasilja (primjerice opetovano kritiziranje i ismijavanje, prijetnje i verbalna agresija, izolacija, kontrola i dominacija) su često međusobno isprepleteni što sugerira da nasilniji partneri imaju širi repertoar emocionalno nasilnih metoda.

Kelly i Johnson (2008) razlikuju četiri tipa partnerskog nasilja: nasilje koje karakterizira prisila i kontroliranje, nasilje kao reakcija na napad, situacijsko nasilje i nasilje potaknuto razvodom ili razdvajanjem. *Partnersko nasilje koje karakterizira prisila i kontrola* uključuje ponašanja poput zastrašivanja, izoliranja, uskraćivanja, ponižavanja, podcjenjivanja, korištenje djece u svrhu zlostavljanja, ekonomsko zlostavljanje i metode prisile. Počinitelj koristi neke od oblika navedenih ponašanja ili kombinaciju metoda za koju smatra da će im omogućiti učinkovito kontroliranje žrtve. U heteroseksualnim vezama taj se oblik partnerskog nasilja najčešće javlja od strane muškaraca ali i žene također mogu biti počiniteljice. *Nasilje kao reakcija na napad* je oblik nasilnog ponašanja koji predstavlja trenutnu reakciju na napad s namjerom da se zaštiti sebe ili druge članove obitelji od ozljeđivanja. *Situacijsko partnersko nasilje* je najčešći oblik nasilja u partnerskim vezama. Počinitelji ovog oblika nasilja su u jednakoj mjeri i žene i muškarci. Ono se događa u određenim okolnostima ili tijekom rasprava koje prerastu u fizičko nasilje. Ovaj oblik partnerskog nasilja najčešće uključuje blaže oblike nasilja poput guranja i stiskanja kao i oblike verbalne agresije. *Nasilje potaknuto razdvajanjem ili razvodom* obično bude potaknuto događajima kao što su razdvajanje, javno sramoćenje, optužbe za zlostavljanje djece ili otkrivanjem partnerove nevjere. Nasilno

ponašanje je obično limitirano na jednu ili dvije epizode na početku ili na kraju razdoblja razvoda. Ono je u rasponu od umjerenih do ozbiljnih oblika nasilja a uključuje iznenadne verbalne ili fizičke napade, bacanje predmeta na partnera kao i uništavanje imovine ili prijetnje oružjem. Počinitelj je najčešće „ostavljeni“ partner koji može biti i žena i muškarac. Oni obično ne negiraju svoje nasilno ponašanje i osjećaju se posramljeno zbog vlastitog nasilnog ponašanja.

Motivacija za počinjenje nasilja u obitelji se razlikuje kod muškaraca i žena. Žene su nasilne kada procjene da su ostali članovi obitelji na neki način ugroženi, kada žele kazniti partnera za prijašnje zlostavljanje, kako bi privukle emocionalnu pažnju ili pak kako bi izrazile ljutnju i frustracije. Oboje čine nasilje kako bi postigli kontrolu nad partnerom s time da žene pokušavaju kratkoročno steći kontrolu nad situacijom dok muškarci pokušavaju steći potpuni autoritet na dulji period vremena. Muškarčevi motivi za nasilje su često zastrašivanje, pokazivanje tko je „glavni“, kažnjavanje neželjenog ponašanja te dobivanje što želi od partnerice (Saunders 2002; prema Barnish). James (1996) također navodi različite razloge i motive za partnersko nasilje. Napominje da je nasilje žena prema svojim partnerima često odraz frustracija i da se češće događa u samoobrani za razliku od muškaraca koji nastoje postići kontrolu i dominaciju nad svojim partnericama. Dobash (2000; prema Dobash i sur., 2004) je svojim istraživanjem također ispitao motivaciju žena za nasiljem prema partneru. Motivi su bili isprepleteni između ogorčenosti (82%), ljutnje (80%), straha (79%), bespomoćnosti (60%) i osjećaja zatočenosti (57%). Kada su opisivale razloge nasilja često su koristile termin *samoobrana* i *samozaštita* od partnera. Kada se njihove partnere pitalo isto pitanje, odgovori su uglavnom bili kontroliranje ponašanja partnerice i uspostava dominacije.

3. Kazneno pravna definicija i regulacija nasilja u obitelji u Republici Hrvatskoj

Nekoliko dokumenata definira nasilje u obitelji te regulira postupanje ovlaštenih u slučaju istog. Navedeni su neki od tih dokumenata.

Ustav Republike Hrvatske (NN 05/14) svojim građanima/državljanima jamči pravo na život (čl. 21), nepovredivost slobode i osobnosti (čl. 22) te štovanje i pravnu zaštitu osobnog i obiteljskog života i dostojanstva (čl. 35) a zabranjuje zlostavljanje (čl. 23) i diskriminaciju bez obzira na osnovu (čl. 14).

Nasilje u obitelji kao specifičan oblik nasilja je od strane zakonodavca prepoznato 1998. godine te je uvršteno u **Obiteljski zakon** (NN 162/1998) gdje je bilo navedeno kako je zabranjeno nasilničko ponašanje bračnog druga ili bilo kojeg punoljetnog člana obitelji. Manjkavosti odredbi proizašle su iz nepreciznih definicija članova obitelji dok pojam nasilničkog ponašanja u obitelji nije uopće bio definiran. Prvi **Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji** (NN 116/2003) donesen je 2003. godine. On je za cilj imao učinkovitu i trajnu zaštitu žrtava nasilja u obitelji, jasno je definirao pojam članova obitelji kao i koncept obiteljskog nasilja. Zakon je također propisao vrste i svrhu sankcija za počinitelje te je stavio naglasak na prevenciju. Novi **Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji** (NN 60/2010) donesen je 2009. godine a propisuje što je nasilje u obitelji, koje se osobe smatraju članovima obitelji u smislu navedenog Zakona kao i vrstu i svrhu prekršajnopravnih sankcija za počinjenje istog. Sama svrha Zakona jest prevencija, sankcioniranje i suzbijanje svih vrsta nasilja u obitelji i to primjenom odgovarajućih mjera prema počinitelju kao i ublažavanje posljedica već počinjenog nasilja.

Zakon nasilje u obitelji smatra „svaki oblik tjelesnog, psihičkog, spolnog ili ekonomskog nasilja, a osobito:

- tjelesno nasilje, odnosno primjena fizičke sile bez obzira je li nastupila tjelesna ozljeda ili nije,
- tjelesno kažnjavanje i drugi načini ponižavajućeg postupanja prema djeci u odgojne svrhe,
- psihičko nasilje, odnosno primjena psihičke prisile koja je prouzročila osjećaj straha, ugroženosti, uznemirenosti ili povrede dostojanstva,verbalno nasilje, verbalni napadi, vrijeđanje, psovanje, nazivanje pogrdnim imenima ili na drugi način grubo verbalno uznemiravanje, uhođenje ili uznemiravanje preko svih sredstava za komuniciranje ili

preko elektroničkih i tiskanih medija ili na drugi način ili komuniciranja s trećim osobama, protupravna izolacija ili ugrožavanje slobode kretanja,

- spolno nasilje, odnosno spolno uznemiravanje,
- ekonomsko nasilje pod kojim se podrazumijeva oštećenje ili uništenje osobne i zajedničke imovine ili zabrana ili onemogućavanje korištenja osobne i zajedničke imovine ili pokušaj da se to učini te oduzimanje prava ili zabrana raspolaganja osobnim prihodima ili imovinom stečenom osobnim radom ili nasljeđivanjem, onemogućavanje zapošljavanja ili rada, prisiljavanje na ekonomsku ovisnost, uskraćivanje sredstava za održavanje zajedničkog kućanstva i skrb o djeci ili drugim uzdržavanim članovima zajedničkog kućanstva.“ (NN 60/2010).

Kazneni zakon prepoznaje nasilje u obitelji kao zasebno kazneno djelo (čl.179a NN 56/15) iako to nije oduvijek bilo tako. Članak 179a koji definira kazneno djelo nasilja u obitelji glasi „*Tko teško krši propise o zaštiti od nasilja u obitelji i time kod člana obitelji ili bliske osobe izazove strah za njezinu sigurnost ili sigurnost njoj bliskih osoba ili je dovede u ponižavajući položaj, a time nije počinjeno teže kazneno djelo, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine*.“

Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske, 2014) jest također pravni akt kojim se određuje i definira nasilje u obitelji. Svrha Konvencije jest zaštita žena od svih oblika nasilja kao i sprječavanje, progon i uklanjanje nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. Kao ostale svrhe naveden je doprinos suzbijanju svih oblika diskriminacije žena i promicanje ravnopravnosti žena i muškaraca, izrada sveobuhvatnih okvira, politika i mjera za zaštitu i pomoć svim žrtvama nasilja nad ženama i nasilja u obitelji te promicanje međunarodne suradnje u svrhu suzbijanja istog. Konvencija definira osnovne pojmove poput nasilja nad ženama, nasilja u obitelji, roda, žrtve i žena. Za potrebe ovog rada izdvojene su definicije nasilja nad ženama i nasilja u obitelji prema Konvenciji. Prema Konvenciji, nasilje nad ženama smatra se „kršenjem ljudskih prava i oblikom diskriminacije žena i označava sva djela rodno utemeljenog nasilja koja imaju za posljedicu ili će vjerojatno imati za posljedicu tjelesnu, seksualnu, psihičku ili ekonomsku štetu ili patnju žena, uključujući prijetnje takvim djelima, prisilu ili namjerno oduzimanje slobode, bilo da se pojavljuju u javnom ili privatnom životu“ (str.7 Konvencije). Nasilje u obitelji označava „sva djela tjelesnog, seksualnog, psihičkog ili ekonomskog nasilja koja se događaju u obitelji ili kućanstvu ili između bivših ili

sadašnjih bračnih drugova ili partnera, neovisno o tome dijeli li počinitelj ili je dijelio isto prebivalište sa žrtvom“ (str.7 Konvencije).

Strategija za ravnopravnost spolova Vijeća Europe od 2014. do 2017. (Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske, 2013) ističe kako je nasilje nad ženama najizraženiji primjer nejednake raspodjele moći između muškaraca i žena. Jedan od strateških ciljeva jest prevencija i borba protiv nasilja nad ženama a djelovanje će se usmjeriti na potpisivanje, ratificiranje kao i provedbu tzv. Istanbulske konvencije (Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji).

UN konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske, 2009) konkretno ne spominje pojam nasilja u obitelji ali se u nekoliko njenih članaka govori o podređenom položaju žene u obitelji kao i o ravnopravnosti u bračnim odnosima. Konkretno, članak 5. Konvencije obvezuje države potpisnice da poduzmu odgovarajuće mjere radi „izmjene društvenih i kulturnih obrazaca u ponašanju muškaraca i žena kako bi postigle uklanjanje predrasuda, običaja i svake druge prakse koja je utemeljena na ideji o podređenosti ili nadređenosti jednoga ili drugoga spola ili na stereotipnim ulogama muškaraca i žena“ (str.12 Konvencije). Drugi članak koji se indirektno odnosi na nasilje u obitelji jest 16.članak stavak 1. koji obvezuje države potpisnice da poduzmu sve odgovarajuće mjere radi „uklanjanja diskriminacije žena u svim pitanjima koja se odnose na brak i obiteljske odnose, a posebice osiguravaju, na osnovi jednakosti muškaraca i žena:

a) jednako pravo na sklapanje braka;

...

f) jednaka prava i odgovornosti u pogledu starateljstva, tutorstva, upravljanja imovinom i usvajanja djece ili sličnih instituta koji postoje u nacionalnom zakonodavstvu; u svim slučajevima interesi djece moraju biti na prvom mjestu;

...

h) jednaka prava oba supružnika u pogledu vlasništva, stjecanja, upravljanja, uživanja i otuđivanja imovine, bez obzira na to obavlja li se ovo besplatno ili za materijalnu naknadu.“ (str.17 Konvencije).

U idućem odlomku navest će pravne regulacije nasilja u obitelji u drugim Europskim državama kako bi se stekla šira slika.

3.1.Pregled pravne regulacije nasilja u obitelji u drugim Europskim državama

Kako je nasilje u obitelji pravno regulirano u drugim državama Europe opisale su Radić i Radina (2014), a niže su izdvojeni neki od primjera.

Engleska i Wales nemaju pojam obiteljskog nasilja zakonski definiran unatoč statistici gdje je približno 15% prijavljenih slučajeva nasilja počinjeno upravo u obitelji. Različitim drugim propisima je obuhvaćen niz ponašanja, uglavnom kvalificiranih kao kaznena djela. Tako Obiteljski zakon daje sudu ovlasti da uredi pravo stanovanja u obiteljskom domu u slučaju nasilja kao i da zabrani zlostavljanje. Sud takvu mjeru može izreći na vlastitu inicijativu (ne mora nužno žrtva to tražiti) što je posebno važno s aspekta djece i njihove zaštite. Zakon o zaštiti od uznemiravanja sadrži civilne i kaznene odredbe važne u zaštiti od nasilja izvan obiteljskog doma ili nakon prekida veze. Tako se ponašanja poput uznemiravanja, uhođenja ili izazivanja straha od nasilja kod druge osobe sankcioniraju kao kaznena djela. Autorica ovog rada smatra važnim zakonsko definiranje kažnjivog pojma kako bi se ono brže i efikasnije sankcioniralo te se šteta nastala nasilje smanjila i/ili prije uklonila.

Austrija štiti žrtve obiteljskog nasilja putem Zakona o zaštiti od nasilja kojim su obuhvaćeni slučajevi nasilja između osoba koje žive zajedno. Policija ima ovlasti zabraniti prilaženje i udaljiti nasilnika iz zajedničkog doma u skladu s načelom „onaj tko udari mora otići“. Mjere koje se izriču su one iz Zakona o sigurnosnoj policiji te se izriču u trajanju od 14 dana za koje vrijeme nasilnik ne smije ući u zaštićenu zonu koja je definirana policijskim rješenjem. Ukoliko žrtva smatra da joj je potrebna trajnija zaštita, ona od suda može tražiti izricanje civilnih mjera zaštite prema posebnom zakonu. Mjerom privremene zabrane radi opće zaštite od nasilja može se zabraniti prilaz određenim mjestima (poput radnog mjesta žrtve) ili kontaktiranje žrtve, a prikladna je u slučaju opasnosti po tjelesno li psihičko zdravlje iste. Mjera privremene zabrane radi zaštite od zadiranja u privatnost zabranjuje se osobni kontakt sa žrtvom, odavanje njenih osobnih podataka i bilo što drugo čime se zadire u njenu privatnost. Kaznenim zakonom je propisano strože kažnjavanje „ustrajnog nasilničkog ponašanja“ to jest nasilja koje je trajalo dulje vrijeme koje je čest slučaj kod nasilja u obitelji.

U Švicarskoj je pojam obiteljskog nasilja široko definiran te se odnosi na svaku žrtvu ponašanja koje se smatra obiteljskim nasiljem, neovisno o ikakvoj vezi s počiniteljem. Uvažava se odluka žrtve ukoliko ona ne želi pokretati odgovarajući postupak pa se sukladno tome i zaštitne mjere izriču samo na njen zahtjev.

Nasilje u obitelji je u Sloveniji regulirano putem nekoliko zakona. Zakon o parničnom postupku omogućava izricanje privremene mjere radi zaštite bračnog druga ili djeteta kao i udaljavanje bračnog druga iz zajedničkog doma ako je potrebo spriječiti nasilje. Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji detaljnije regulira zaštitu žrtava. Primjerice, dijete se smatra žrtvom i ako nazoči nasilju među drugim članovima obitelji ili živi u takvom okruženju a njegova prava imaju prednost pred pravima ostalih sudionika u postupku. Zakon štiti sigurnost žrtava zabranama kontaktiranja, približavanja, ulaska u stan žrtve ili reguliranjem stanovanja u zajedničkom domu ali ne propisuje sankcije za same počinitelje nasilja niti za kršenje ranije navedenih zabrana. Slovenija je jedna od malobrojnih država koje Kaznenim zakonom propisuju posebno kazneno djelo obiteljskog nasilja (djelo obuhvaća nasilje među članovima obitelji i unutar druge trajne životne zajednice). Međutim, zanimljivo je da se djelo inače kažnjava zatvorom do pet godina, ali počinjeno prema osobi s kojom je počinitelj ranije živio kažnjava sa zatvorom do tri godine.

Norveško zakonodavstvo umjesto pojma obiteljskog nasilja koristi pojam „nasilja u bliskim vezama“. Norveški kazneni zakon pruža relativno snažnu zaštitu žrtvama. Predviđeno je, općenito, kažnjavanje nasilnih napada na osobe u braku, povezane krvnim srodstvom ili životom u istom kućanstvu kaznom zatvora do tri godine. Opis kaznenog djela nasilja u bliskim vezama skoro pa je identičan prethodno navedenom djelu osim što je propisana kazna zatvora do šest godina zatvora. Zaštitna mjera zabrane pristupa određenim osobama ili mjestima može se izreći samo osobama koje su već počinile neko kazneno djelo a postoji opasnost da će počiniti novo kazneno djelo.

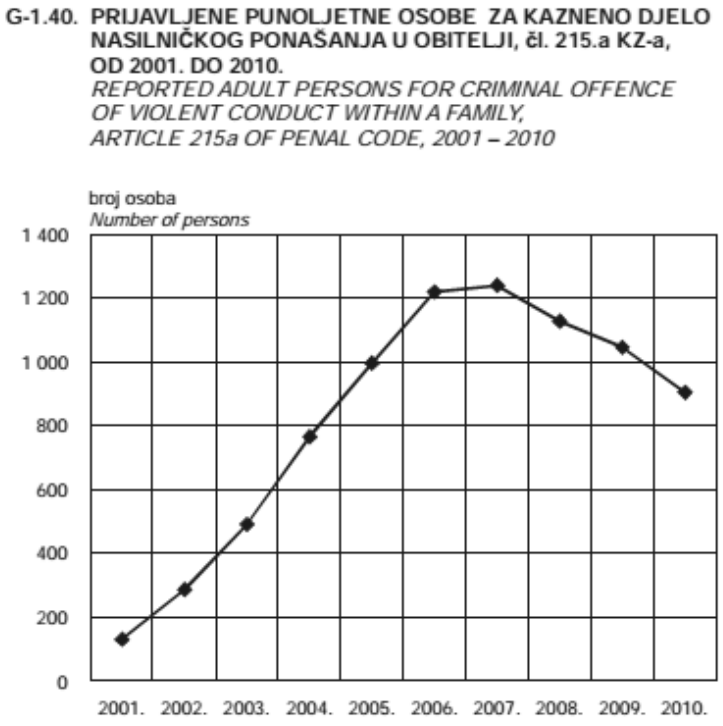
Austrijsko i Slovensko zakonodavstvo su najsličniji onome u Republici Hrvatskoj. Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji su definirani svi potrebni pojmovi kao i mjere zaštite. Slovensko zakonodavstvo, kao i ono u RH, u Kaznenom zakonu ima kazneno djelo koje se odnosi na počinjenje nasilja u obitelji. Ono što autorica rada smatra pozitivnim kod Austrijskog zakonodavstva jesu veće propisane kazne za opetovano nasilje s obzirom na činjenicu da je nasilje u obitelji rijetko izolirani incident. Norveško i Švicarsko zakonodavstvo imaju veoma široke definicije nasilja u obitelji što pretpostavlja širi spektar kažnjivih

ponašanja. Mogućnost koju Švicarsko zakonodavstvo daje žrtvi jest ukoliko želi pokrenuti postupak prema nasilniku – može ali ne mora. Autorica ovog rada smatra da velik broj žrtava odustaje od pokretanja postupaka iz straha koji osjećaju od nasilnika i posljedica koje bi pokretanje postupka moglo imati na samu žrtvu i njenu obitelj. Na taj način je moguće da nasilnici prođu nekažnjeno.

4. Statistički podaci o prisutnosti nasilja u obitelji u Republici Hrvatskoj

Pregledom publikacija na internetskim stranicama Državnog zavoda za statistiku izdvojeni su podaci vezani uz tematiku za 2015. godinu. Prikazani podaci odnose se na prijave, optužbe i osude za kazneno djelo iz članka 179.a Kaznenog zakona to jest za kazneno djelo „nasilja u obitelji".

Slika 1. se odnosi na prijave punoljetnih osoba za kazneno djelo nasilničkog ponašanja u obitelji (čl. 215. Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, NN 129/2000) za vremenski period od 2001. do 2010. godine. Iz slike je vidljivo kako je broj prijava rastao od 2001. pa sve do 2006. godine kada je iznosio oko 1200 prijava. Naredne 2007. godine broj prijava ostaje približno na istom broju te od 2008. godine počinje padati sve do 2010. godine kada iznosi oko 900 prijava. Bilo da podaci odražavaju promjene u intenzitetu problema nasilja u obitelji, ili tek promjene u djelotvornosti provedbe mehanizma detekcije nasilja u obitelji i prijavljivanja, riječ je o konkretnim pokazateljima težine problema.



Slika 1. Broj prijavljenih punoljetnih osoba za kazneno djelo nasilničkog ponašanja u obitelji, čl. 215.a KZ-a (NN/129/2000), od 2001-2010.

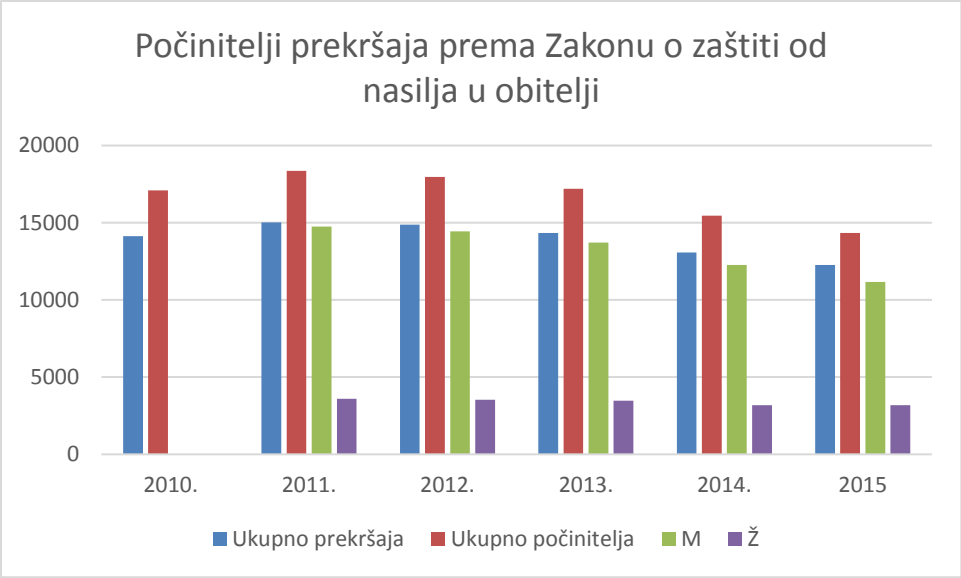
U 2015. godini bilo je 48 prijava kaznenog djela čl. 179.a Kaznenog zakona nasilja u obitelji. Dvije prijave (4.1%) su bile prema ženama. Od ukupnih prijava njih 20 (41.6%) je bilo odbačeno. Ukupnih optužbi za isto kazneno djelo bilo je šest te su sve proglašene krivima. Osuda je također bilo šest od kojih su njih tri uvjetne osude. Jedna je bila osuda na kaznu zatvora u trajanju od jedne do dvije godine dok je ostalih pet osuda bilo na kaznu zatvora u trajanju od 6 do 12 mjeseci (Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, 2016). Podaci ukazuju na to da ukoliko kaznena prijava bude usvojena kao optužba, vrlo su velike mogućnosti (100% za 2015. godinu) da počinitelj bude osuđen.

Podaci preuzeti su iz statističkih pregleda temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske za razdoblje od 2010. do 2015. godine se odnose na prekršaje počinjene prema Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji (MUP RH 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015). Iz Slike 2. je vidljivo kako broj ukupnih počinjenih prekršaja kao i počinitelja istih opada u razdoblju od 2010. do 2015. godine odnosno 2010. godine taj broj je iznosio 14.129 dok je šest godina kasnije, 2015. godine ta brojka pala na 12.255.



Slika 2. Ukupan broj počinjenih prekršaja prema Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji

Što se tiče samih počinitelja prekršaja i njihov broj se smanjio. Tako je njihov broj 2010. godine iznosio 17.105 a 2015. godine 14.345 (Slika 3.).



Slika 3. ukupan broj počinitelja prekršaja prema Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji

Zanimljivi su podaci vezani uz broj i postotak počiniteljica prekršaja (Slika 4.). Podataka o tome nema za 2010. godinu, no gledano za narednih pet godina pokazalo se kako njihov udio raste sa 19% za 2011. godinu na 22% za 2015. godinu (MUP RH 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016).



Slika 4. Ukupan broj počiniteljica prekršaja prema Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji

Autorica rada smatra da porast postotka žena počinitelja prekršaja znači da su muškarci počeli češće prijavljivati nasilje koje je nad njima počinjeno. Kako god bilo, biti će zanimljivo pratiti ove podatke u narednim godinama.

5. Rezultati istraživanja nasilja u obitelji i partnerskog nasilja

U literaturi se nalazi mnogo istraživanja koja se jednim svojim dijelom bave nasiljem u obitelji ili nasiljem u partnerskim odnosima. U nastavku se navode neki od rezultata takvih istraživanja relevantnih za temu ovog rada.

Svjetska zdravstvena organizacija je provela međunarodno istraživanje na temu zdravlja žena te nasilja u obitelji prema ženama (WHO, 2005). Podaci su prikupljeni na uzorku od preko 24.000 žena iz 15 gradova iz 10 zemalja koje su predstavljale različita kulturna okruženja. Zemlje koje su sudjelovale u istraživanju bile su Bangladeš, Brazil, Etiopija, Japan, Namibija, Peru, Samoa, Srbija i Crna Gora, Tajland te Tanzanija. Istraživanje je imalo nekoliko ciljeva a za potrebe ovog rada izdvojen je cilj procjene prisutnosti nasilja prema ženama s naglaskom na fizičko, seksualno i emocionalno nasilje od strane muških intimnih partnera. Sudionicama su bila postavljena pitanja vezana uz konkretna ponašanja i oblike fizičkog, seksualnog, emocionalnog nasilja i kontrolirajućeg ponašanja. Kao oblici *fizičkog nasilja* navedeno je guranje, šamar, udaranje šakom ili predmetom, premlaćivanje, prijetnja pištoljem i/ili nožem i drugo. Sudionice iz Japana su iskazale najmanje doživljenog fizičkog nasilja u posljednjih godinu dana dok sudionice iz ruralnih zemalja i gradova iskazuju više doživljenog fizičkog nasilja od strane svojih sadašnjih partnera (Japan 4%, Etiopija 54%). Podaci od sveukupnom doživljenom fizičkom nasilju se kreću od 13% u Japanu do 61% u Peruu. Kao najčešći oblik fizičkog nasilja dobiveni su šamar (52% Peru) i udarac šakom. Većina sudionica koje su bile fizički zlostavljane od strane svojih intimnih partnera iskazuju kako je to nasilje bilo opetovano. Navedeni oblici *emocionalnog nasilja* bili su vrijeđanje, ponižavanje na javnom mjestu, zastrašivanje, deranje i prijetnje. Između 20% i 75% svih sudionica je doživjelo jedno i/ili više oblika emocionalnog nasilja u posljednjih godinu dana. *Kontrolirajuća ponašanja* obuhvaćala su zabrane druženja s prijateljima, ograničavanje viđenja s ostalim članovima šire obitelji, kontrola kretanja, ignoriranje, ljubomora te ograničavanje pristupa medicinskoj pomoći. Raspon prisustva ovih oblika ponašanja varira od 21% u Japanu do 90% na Tanzaniji. Sudionice se također pitalo jesu li ikad uzvratile nasiljem partneru. Podaci se kreću od 6% u Bangladešu do 79% u Brazilu. U 8 od 15 gradova više od polovice zlostavljanih sudionica je uzvratilo svom intimnom partneru. Sudionice koje su imale iskustvo doživljenih težih oblika fizičkog nasilja, češće su partnerima uzvraćale. Rezultati ovog istraživanja su sukladni rezultatima istraživanja Svjetske zdravstvene organizacije (WHO, 2005).

U dokumentu Svjetske zdravstvene organizacije "Izvještaj o nasilju i zdravlju" rezultati 48 istraživanja provedenih u razdoblju između 1982. i 1999. godine u različitim populacijama diljem svijeta pokazala su da je između 10% i 69% žena doživjelo nasilje u obitelji te da je 20-25% svih žena barem jednom u životu doživjelo fizičko nasilje od strane sadašnjeg i/ili bivšeg partnera (WHO, 2002).

Agencija Europske unije za temeljna prava je 2014. godine provela istraživanje kroz razgovor sa 42.000 žena diljem 28 država članica Europske unije (Agencija Europske unije za temeljna prava, 2014). Dob sudionica bila je u rasponu od 18 do 74 godine. Sudionice su odgovarale na pitanja povezana s iskustvima fizičkog, seksualnog i psihičkog nasilja uključujući i nasilje od strane intimnog partnera. Rezultati su pokazali da je jedna od pet sudionica doživjela fizičko i/ili seksualno nasilje od svojeg sadašnjeg ili prijašnjeg partnera. Najučestaliji oblici fizičkog nasilja koje sudionice navode jest guranje, grabljenje ili povlačenje za kosu. Jedna trećina sudionica (34%) je doživjela četiri ili više oblika fizičkog nasilja. Također, dvije od pet sudionica (43%) imaju iskustvo nekog oblika psihičkog nasilja. Njih 25% je doživjelo omalovažavanje i/ili ponižavanje od strane intimnog partnera, njima 14% je partner prijetio da će ih tjelesno ozlijediti te 5% njih je partner zabranio da napuštaju doma, oduzeo im je ključeve automobila ili ih zatočio. Od sudionica koje su u vrijeme provedbe istraživanja bile u vezi, njih 7% je doživjelo četiri ili više različitih oblika psihičkog nasilja. Jedna od deset sudionica navodi kako ih je prijašnji partner uhodio. Otprilike 5% sudionica je doživjelo ekonomsko nasilje koje uključuje slučajeve kad ih partner sprječava u samostalnom donošenju odluka o obiteljskim novčanim sredstvima ili joj zabranjuje da se zaposli izvan kućanstva.

British Crime Survey-a je proveo istraživanje 2001. godine na uzorku od 22.463 žena i muškaraca u dobi između 16 i 59 godine života iz Engleske i Walesa (Walby i sur., 2004). Cilj istraživanja bio je odrediti zastupljenost određenih oblika nasilja u obitelji i seksualnih napada. Nasilje u obitelji je definirano kao bilo koji oblik nasilja između trenutnih partnera u intimnoj vezi bez obzira na to gdje i kad se nasilje dogodi. Oblici nasilja u obitelji uključuju fizičko, seksualno, emocionalno i ekonomsko nasilje. Od sudionika se tražilo da ispune upitnik na temu doživljenog nasilja u obitelji i seksualnih napada tokom života i u proteklih godinu dana. Istraživanje je pokazalo kako je 45% žena i 26% muškaraca barem jednom u životu doživjelo interpersonalno nasilje (definicija interpersonalnog nasilja je uključivala slijedeća ponašanja: seksualne napade, uhođenje i nasilje u obitelji). Pokazalo se da je jedna od četiri žena (26%) i 17% muškaraca doživjelo barem jedan ne-seksualni oblik nasilja u

obitelji (prijetnje ili uporabu sile) u periodu od svoje 16 godine života. Ukoliko se izuzme ekonomsko i emocionalno nasilje te se oblici doživljenog nasilja limitiraju na ne-seksualnu upotrebu sile, tada 21% žena i 10% muškaraca doživljava nasilje u obitelji. Rezultati ukazuju na čestu reviktimizaciju žrtava. Pokazalo se kako je dvije trećine žrtava ne-seksualnih oblika nasilja u obitelji u posljednjih godinu dana doživjelo nekoliko napada (M=20). Mali postotak žena (3.3%) je doživio sva tri oblika (fizičko, seksualno i emocionalno) nasilja a one koje su doživjele najozbiljnije oblike nasilja su najčešće doživjele i sve oblike nasilja. Točnije, dvije trećine (62%) žena koje su doživjele ozbiljni oblik seksualnog nasilja su također doživjele i nasilje u obitelji. Žene koje su imale iskustvo fizičkog nasilja i/ili prijetnji iskazuju i više doživljenog emocionalnog i ekonomskog nasilja.

Borrill i suradnici (2003) su proveli istraživanje na uzorku od 301 zatvorenice iz različitih krajeva Engleske. Podaci relevantni za temu ovog rada jesu oni o iskustvu doživljenog nasilja u obitelji. Čak 58% sudionica bijele rase ima iskustvo nasilja u obitelji (naspram 36% sudionica drugih rasa). Autori podatak vezuju uz činjenicu da su sudionice bijele rase iskazivale općenito više doživljenog nasilja od strane intimnih partera od sudionica drugih rasa.

Archer (2000) je proveo meta-analitičko istraživanje s ciljem ispitivanja spolnih razlika u agresivnosti prema heteroseksualnom partneru te je utvrdio kako su žene nešto češće uključene u fizičko nasilje od muškaraca ali da je vjerojatnost ozljeđivanja partnera veća u slučajevima nasilja muškaraca prema ženama.

Sesar i Dodaj (2014) navode kako rezultati pojedinih istraživanja ukazuju na to da su muškarci i žene u jednakoj mjeri fizički agresivni prema svojim partnerima ili da su žene nešto učestalije počinitelji fizičkog nasilja što je u skladu s rezultatima Archerovog istraživanja (2002). Nadalje, analizom rezultata istraživanja utvrđeno je da se u većini slučajeva partnerskog nasilja radi o obostranom nasilnom ponašanju. Straus (2000, prema Sesar i sur. 2014) je proveo istraživanje u 32 zemlje. Preko 70% svih oblika evidentiranog nasilnog ponašanja i 60% težih oblika nasilnog ponašanja partnera bilo je obostrano, 10% nasilja se odnosilo na nasilje samo prema ženama, a između 16% i 25% na nasilje samo žena prema muškarcima.

Jedno od istraživanja u Republici Hrvatskoj provela je Ženska soba u suradnji s Uredom za ravnopravnost spolova Vlade RH 2010. godine. Naziv istraživanja je bio „Zaštita prava i pružanje podrške žrtvama/svjedocima nasilja u obitelji“ a cilj je bio utvrđivanje stvarnog

stanja i potreba za zaštitom žrtava/svjedoka. U istraživanju su sudjelovale 183 sudionice, punoljetne žrtve nasilja u obitelji iz cijele Hrvatske. Upitnik se sastojao od 52 pitanja vezanih uz iskustva nasilja, pomoć za žrtve, prijavu nasilja i nasilnika i drugo. Mamula i Dijanić Plašć (2014) u svom radu opisuju rezultate spomenutog istraživanja stoga će ti podaci biti prezentirani u ovom radu. Iskustvo nasilja u odrasloj dobi ispitano je putem 29 čestica kojima su bili opisani različiti oblici nasilnog ponašanja (psihičko, fizičko, seksualno i ekonomsko nasilje). Sve sudionice (N=183) doživjele su barem jedan od oblika psihičkog nasilja. Kao najčešći oblici navedeni su omalovažavanje, ponižavanje, obezvrjeđivanje i proglašavanje osobe ludom te prijetnje silom. Velika većina sudionica je kroz izolaciju doživjela psihičko nasilje. Najčešći oblici izolacije bile su zabrane održavanja kontakata s rodbinom i prijateljima. Čak dvije trećine sudionica su doživjele neki od oblika ekonomskog nasilja (najčešće uskraćivanje sredstava za život). Najučestaliji oblik fizičkog nasilja bilo je naguravanje na zid ili druge predmete, zatim šamaranje dok je najrjeđe bilo ranjavanje oružjem i nanošenje opeklina. Usporedbom svih oblika doživljenog nasilja kao oblik koji je bio najčešći jest psihičko nasilje. Rezultati istraživanja Ženske sobe simetrični su stranim istraživanjima kao i istraživanju koje je provela autorica ovog rada.

6. Prikaz istraživanja

6.1. Ciljevi istraživanja

Cilj ovog istraživanja je stjecanje uvida u prisutnost nasilja u obitelji kod zatvorenica u Kaznionici u Požegi. S obzirom na cilj istraživanja postavljena su četiri problemska pitanja:

P1: Koliko često su zatvorenice doživljavale nasilje u obitelji?

P2: Koliko često su zatvorenice činile nasilje u obitelji?

P3: Postoji li povezanost između kategorija doživljenog i počinjenog nasilja?

P4: Koliko je počinjeno i doživljeno nasilje u obitelji povezano s vjerovanjem u mitove o nasilju u obitelji?

6.2. Uzorak sudionika

Istraživanje je provedeno na uzorku od 46 zatvorenica koje su se u vrijeme provedbe istraživanja (studeni 2014. godine) nalazile na izdržavanju kazne zatvora u Kaznionici u Požegi. Uzorak je homogen po spolu dok se raspon dobi sudionica kreće se od 22 do 67 godina života pri čemu prosječna dob sudionica iznosi 48.22 godina (SD = 11.11).

Što se tiče mjesta stanovanja, 45 sudionica (97.8%) dolazi iz Republike Hrvatske dok je jedna sudionica iz Bugarske (2.2%). Većina sudionica dolazi iz Središnje (N=19, 41.3%) i Istočne (N=11, 23.9%) Hrvatske a slijede Sjeverni Jadran i Lika (N=6, 13%), Srednji i južni Jadran (N=5, 10.9%) te Sjeverozapadna Hrvatska (N=4, 8.7%).

Vezano uz stupanj obrazovanja, najviše sudionica ima završenu srednju školu (N=26, 56.5%), slijede one sa završenim fakultetom (N=13, 28.3%) a najmanje ima onih bez završene osnovne škole (N=1, 2.2%).

Kaznena djela zbog kojih su sudionice osuđene variraju kroz deset glava Kaznenog zakona (NN 125/11) (Tablica 1.).

Tablica 1. Kaznena djela sudionica istraživanja

Kaznena djela prema glavama Kaznenog zakona	N	%
KD protiv života i tijela	7	16%
◆ Ubojstvo	3	
◆ Teško ubojstvo	1	
◆ Usmrćenje	1	
◆ Teška tjelesna ozljeda	2	
KD protiv spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta	1	2%
◆ Podvođenje	1	
KD protiv braka, obitelji i djece	2	4%
◆ Napuštanje djeteta	1	
◆ Povreda djetetovih prava	1	
KD protiv zdravlja ljudi	2	4%
◆ Neovlaštena proizvodnja i promet drogama	2	
KD protiv sigurnosti prometa	4	9%
KD protiv imovine	10	22%
◆ Krađa	3	
◆ Pronevjera	2	
◆ Prijevara	4	
◆ Iznuda	1	
KD protiv gospodarstva	11	24%
◆ Prijevara u gospodarskom poslovanju	10	
◆ Utaja poreza ili carine	1	
KD protiv računalnih sustava, programa i podataka	2	4%
◆ Računalna prijevara	2	
KD krivotvorenja	1	2%
◆ Krivotvorenje isprave	1	
KD protiv službene dužnosti	6	13%
◆ Zlouporaba položaja i ovlasti	6	
UKUPNO	46	100%

Najdulja kazna zatvora sudionica iznosi 180 mjeseci dok je najkraća iznosila 8 mjeseci. Prosječna duljina kazne zatvora je 41.52 mjesec (SD=42.01). U vrijeme prikupljanja podataka najviše se sudionica nalazilo u poluotvorenom odjelu Kaznionice (N=19, 41.3%) zatim u otvorenom (N=15, 32.6%) te u zatvorenom odjelu (N=12, 26.1%).

6.3. Opis instrumenta

U istraživanju su korištena dva upitnika: modificirani upitnik „Measure of wife abuse“ (Thompshon i suradnici, 2006) te upitnik za procjenu vjerovanja u mitove o nasilju u obitelji (upitnik kreiran za potrebe ovog istraživanja prema mitovima u Ajduković i sur., 2000). Uz upitnike tražila su se i osnovna sociodemografska obilježja odnosno godina rođenja, mjesto stanovanja, stupanj obrazovanja te kazneno djelo zbog kojeg su sudionice osuđene te duljina kazne zatvora.

Modificirani upitnik „Measure of wife abuse“ se sastojao od sveukupno 80 pitanja od kojih se 40 pitanja (11-fizičko nasilje, 15-psihičko nasilje, 14-verbalno nasilje) odnosilo na doživljeno odnosno 40 pitanja na počinjeno nasilje u obitelji. Pitanja vezana uz počinjeno nasilje zapravo su zrcaljena pitanja vezana uz doživljeno nasilje (primjer pitanja za doživljeno nasilje: Je li Vas partner ikada maltretirao preko telefona?; primjer pitanja za počinjeno nasilje: Jeste li Vi ikada maltretirali partnera preko telefona?). Ispitanice su na pitanja odgovarala putem skale Likertovog tipa gdje su zaokruživale učestalost doživljenog odnosnog počinjenog nasilja. Ponuđeni odgovori bili su *nikada, jednom, 2-5 puta, 6-10 puta te 11 i više puta*.

Upitnik za procjenu vjerovanja u mitove o nasilju u obitelji se sastojao od 17 ponuđenih čestica. Sudionice su odgovarale zaokruživanjem odgovora *slažem se (1)* ukoliko su mit smatrale istinitim, ili *ne slažem se (2)* ukoliko su mit smatrale neistinitim. Primjer čestica mitova: Žrtva sama uzrokuje nasilje. Zlostavljana žena „je to tražila“; Alkohol i zloupotreba droga su stvarni uzroci nasilja u obitelji.; Čestina nasilja u obitelji je pretjerano naglašena, to i nije tako velik problem (Prilog 1.).

6.4. Postupak provedbe istraživanja

Podatci su prikupljeni u vrijeme trajanja studentske prakse u Kaznionici u Požegi tijekom studenog 2014. godine. Za vrijeme provedbe istraživanja poštovani su etički principi i to na način da se od sudionica nisu tražili nikakvi identifikacijski podatci čime je zaštićena njihova anonimnost. Sudionice su upitnike ispunjavale u dnevnim boravcima svojih odjela sjedeći dovoljno udaljene jedne od drugih. U prostoriji su bile nazočne djelatnica odjela tretmana Kaznionice, studentica socijalne pedagogije te autorica rada.

U istraživanju je, tijekom ispunjavanja upitnika, korištena metoda samoiskaza. Sudionice su prije ispunjavanja upitnika bile upoznate s anonimnosti podataka te im je rečena svrha prikupljanja podataka – za potrebe pisanja diplomskog rada. Vrijeme ispunjavanja upitnika nije bilo ograničeno.

6.5. Metode obrade podataka

Prikupljeni podaci obrađeni su kvantitativnim metodološkim pristupom pomoću programskog paketa SPSS. Tijekom analize podataka korištene su metode deskriptivne statistike odnosno aritmetička sredina, standardna devijacija, najmanji rezultat, najveći rezultat, frekvencije pojedinih odgovora. Za testiranje međusobne povezanosti između varijabli korišten je Spearmanov koeficijent korelacije.

6.6. Rezultati

Prezentirani su rezultati po pojedinačnim varijablama te prosječni rezultati za pojedine skupine varijabli, tj. oblike nasilja.

Sudionice istraživanja izjavljuju općenito više doživljenog (M=1.36) naspram počinjenog nasilja (M=1.21). Gledano prema oblicima doživljenog nasilja, najučestalije jest verbalno nasilje (M=1.47), zatim fizičko (M=1.33) te potom psihičko (M=1.28) (Tablica 2.).

Najučestaliji oblik počinjenog nasilja je verbalno nasilje (M=1.36) dok je razlika između počinjenog fizičkog i psihičkog neznatna (M=1.14; M=1.11) (Tablica 2.).

Tablica 2. Deskriptivni prikaz zastupljenosti svih oblika doživljenog i počinjenog nasilja

	M	SD	Min	Max
Doživljeno nasilje	1.36	0.59	1	3.24
Doživljeno fizičko nasilje	1.33	0.67	1	3.91
Doživljeno psihičko nasilje	1.28	0.47	1	3.25
Doživljeno verbalno nasilje	1.47	0.79	1	4.14
Počinjeno nasilje	1.21	0.32	1	2.68
Počinjeno fizičko nasilje	1.14	0.41	1	3.55
Počinjeno psihičko nasilje	1.11	0.18	1	1.92
Počinjeno verbalno nasilje	1.36	0.51	1	3.29

6.6.1. Doživljeno fizičko nasilje

U Tablici 3. su prikazane generalne deskriptivne vrijednosti (aritmetička sredina, standardna devijacija, minimalni rezultat i maksimalni rezultat) na pitanjima koja su se odnosila na doživljeno fizičko nasilje. Najviši rezultat sudionice su postigle na pitanjima *Je li vas partner ikada primio za ramena i protresao vas?* (M=1.61) i *Je li vas partner ikada gurnuo?* (M=1.63), dok najniže rezultate bilježe pitanja *Je li partner ikada pucao u vas iz pištolja?* (M=1.00) te *Je li vas partner ikada udario bičem?* (M=1.00).

Tablica 3. Deskriptivni prikaz doživljenog fizičkog nasilja

	M	SD	Min	Max
Je li vaš partner ikada bacio neki predmet na vas?	1.48	0.96	1	5
Je li vas partner ikada ugrizao?	1.30	1.03	1	5
Je li vas partner ikada ogrebao noktima?	1.15	0.67	1	5
Je li vas partner ikada udario šakom?	1.54	1.28	1	5
Je li vas partner ikada udario nogom?	1.39	1.04	1	5
Je li vas partner ikada udario remenom?	1.07	0.33	1	3
Je li vas partner ikada gurnuo tako da ste se udarili o namještaj?	1.48	1.03	1	5
Je li vas partner ikada primio za ramena i protresao vas?	1.61	1.20	1	5
Je li vas partner ikada gurnuo?	1.63	1.24	1	5
Je li partner ikada pucao u vas iz pištolja?	1.00	0.00	1	1
Je li vas partner ikada udario bičem?	1.00	0.00	1	1

6.6.2. Doživljeno psihičko nasilje

U Tablici 4. su prikazane generalne deskriptivne vrijednosti (aritmetička sredina, standardna devijacija, minimalni rezultat i maksimalni rezultat) na pitanjima koja su se odnosila na doživljeno psihičko nasilje. Pitanja s najvišim rezultatom su *Je li vam partner ikada dolazio na vrata bez poziva?* (M=1.91) te *Je li vas partner ikada maltretirao preko telefona?* (M=1.85). Pitanja s najnižim rezultatima jesu *Je li vam partner ikada isključio struju u kućanstvu?* (M=1.02) i *Je li partner ikada pokušao suicid?* (M= 1.02).

Tablica 4. Deskriptivni prikaz doživljenog psihičkog nasilja

	M	SD	Min	Max
Je li vas partner ikada zatočio u domu?	1.04	0.21	1	2
Je li vaš partner ikada zaključao vaš dom da ne možete ući?	1.22	0.84	1	5
Je li vas partner ikada maltretirao na poslu?	1.28	0.96	1	5
Je li vas partner ikada zaključao u spavaću sobu?	1.07	0.33	1	3
Je li vam partner ikada oduzeo novčanik?	1.15	0.67	1	5
Je li vaš partner ikada odveo vašu djecu bez vašeg znanja?	1.04	0.21	1	2
Je li vam partner ikada oduzeo nešto što vam pripada?	1.26	0.82	1	5
Je li vam partner ikada oduzeo ključeve od auta?	1.22	0.60	1	4
Je li vam partner ikada namjerno pokvario auto kako ga ne biste mogli koristiti?	1.07	0.45	1	4
Je li vas partner ikada maltretirao preko telefona?	1.85	1.56	1	5
Je li vam partner ikada dolazio na vrata bez poziva?	1.91	1.44	1	5
Je li vas partner ikada pratio?	1.67	1.25	1	5
Je li vam partner ikada isključio struju u kućanstvu?	1.02	0.14	1	2
Je li vam partner ikad ukrao vašu hranu ili novac?	1.20	0.72	1	5
Je li partner ikada pokušao suicid?	1.02	0.15	1	2

6.6.3. Doživljeno verbalno nasilje

U Tablici 5. su prikazane generalne deskriptivne vrijednosti (aritmetička sredina, standardna devijacija, minimalni rezultat i maksimalni rezultat) na pitanjima koja su se odnosila na doživljeno verbalno nasilje. Najveći rezultati su postignuti na pitanjima *Je li vam partner ikada rekao da ste ludi?* (M=2.00) i *Je li vam partner ikada rekao da ste glupi?* (M=1.93). Najniže rezultate nalazimo na pitanjima *Je li vam partner ikada prijetio da će ubiti vašu djecu?* (M=1.00) i *Je li vam partner ikada prijetio da će ubiti vašu obitelj i prijatelje?* (M=1.02).

Tablica 5. Deskriptivni prikaz doživljenog verbalnog nasilja

	M	SD	Min	Max
Je li vas partner ikada nazvao kurvom?	1.67	1.35	1	5
Je li vam partner ikada rekao da ste ludi?	2.00	1.35	1	5
Je li vam ikada partner ikada prijetio da će ubiti vašu djecu?	1.00	0.00	1	1
Je li vam partner ikada prijetio da će vas ubiti?	1.30	1.03	1	5
Je li vam partner ikada rekao kako vas nitko nikada neće htjeti za partnericu?	1.37	1.04	1	5
Je li vam partner ikada rekao da ste lijeni?	1.41	1.02	1	5
Je li vas partner ikada nazvao kučkom?	1.61	1.37	1	5
Je li vam partner ikada prijetio da će vam uzeti djecu?	1.13	0.54	1	4
Je li vas partner ikada nazvao vas pičkom?	1.43	1.21	1	5
Je li vam partner ikada rekao da ste loša supruga/partnerica?	1.61	1.29	1	5
Je li vam partner ikada rekao da niste dovoljno dobri?	1.83	1.45	1	5
Je li vam partner ikada prijetio da će ubiti vašu obitelj ili prijatelje?	1.02	0.15	1	2
Je li vam partner ikada rekao da ste glupi?	1.93	1.56	1	5
Je li vam partner ikada rekao da ste ružni?	1.28	0.97	1	5

6.6.4. Počinjeno fizičko nasilje

U Tablici 6. su prikazane generalne deskriptivne vrijednosti (aritmetička sredina, standardna devijacija, minimalni rezultat i maksimalni rezultat) na pitanjima koja su se odnosila na počinjeno fizičko nasilje. Najviši rezultat je dobiven na pitanjima Jeste *li vi ikada bacili neki predmet na partnera?* (M=1.26) i *Jeste li vi ikada gurnuli partnera?* (M=1.30). Najniže rezultate sudionice iskazuju na slijedećim pitanjima – *Jeste li vi ikada partnera udarili remenom?* (M=1.00), *Jeste li vi ikada pucali na partnera iz pištolja?* (M=1.00) te *Jeste li vi ikada udarili partnera bičem?* (M=1.00).

Tablica 6. Deskriptivni prikaz počinjenog fizičkog nasilja

	M	SD	Min	Max
Jeste li vi ikada bacili neki predmet na partnera?	1.26	0.71	1	5
Jeste li vi ikada ugrizli svog partnera?	1.11	0.43	1	3
Jeste li vi ikada ogrebali partnera noktima?	1.17	0.68	1	5
Jeste li vi ikada partnera udarili šakom?	1.22	0.70	1	5
Jeste li vi ikada partnera udarili nogom?	1.11	0.61	1	5
Jeste li vi ikada partnera udarili remenom?	1.00	0.00	1	1
Jeste li vi ikada gurnuli partnera tako da se udario o namještaj?	1.15	0.67	1	5
Jeste li vi ikada primili partnera za ramena i protresli ga?	1.24	0.85	1	5
Jeste li vi ikada gurnuli partnera?	1.30	0.79	1	5
Jeste li vi ikada pucali na partnera iz pištolja?	1.00	0.00	1	1
Jeste li vi ikada udarili partnera bičem?	1.00	0.00	1	1

6.6.5. Počinjeno psihičko nasilje

U Tablici 7. su prikazane generalne deskriptivne vrijednosti (aritmetička sredina, standardna devijacija, minimalni rezultat i maksimalni rezultat) na pitanjima koja su se odnosila na počinjeno psihičko nasilje. Najviši rezultati su postignuti na pitanjima *Jeste li vi ikada partneru oduzeli ključeve od auta?* (M=1.31) i *Jeste li vi ikada bez poziva dolazili partneru na vrata?* (M=1.26). Pitanja s najnižim rezultatom su *Jeste li vi ikada zatočile partnera u njegovom domu?* (M=1), *Jeste li vi ikada partnera zaključali u spavaću sobu?* (M=1) te *Jeste li vi ikada partneru isključili struju u kućanstvu?* (M=1).

Tablica 7. Deskriptivni prikaz počinjenog psihičkog nasilja

	M	SD	Min	Max
Jeste li vi ikada zatočile partnera u njegovom domu?	1.00	0.00	1	1
Jeste li vi ikada zaključali vaš dom kako vaš partner ne bi mogao ući?	1.13	0.45	1	3
Jeste li vi ikada partnera maltretirali na poslu?	1.04	0.96	1	5
Jeste li vi ikada partnera zaključali u spavaću sobu?	1.00	0.00	1	1
Jeste li vi ikada partneru oduzeli novčanik?	1.09	0.35	1	3
Jeste li vi ikada odveli vašu djecu bez partnerovog znanja?	1.11	0.60	1	5
Jeste li vi ikada oduzeli partneru nešto što mu pripada?	1.15	0.56	1	4
Jeste li vi ikada partneru oduzeli ključeve od auta?	1.31	0.70	1	4
Jeste li vi ikada namjerno pokvarili auto kako ga partner ne bi mogao koristiti?	1.02	0.15	1	2
Jeste li vi ikada maltretirali partnera preko telefona?	1.11	0.31	1	2
Jeste li vi ikada bez poziva dolazili partneru na vrata?	1.26	0.74	1	5
Jeste li vi ikada pratili partnera?	1.11	0.31	1	2
Jeste li vi ikada partneru isključili struju u kućanstvu?	1.00	0.00	1	1
Jeste li vi ikada partneru ukrali hranu ili novac?	1.22	0.79	1	5
Jeste li vi ikada pokušali suicid?	1.11	0.38	1	3

6.6.6. Počinjeno verbalno nasilje

U Tablici 8. su prikazane generalne deskriptivne vrijednosti (aritmetička sredina, standardna devijacija, minimalni rezultat i maksimalni rezultat) na pitanjima koja su se odnosila na počinjeno verbalno nasilje. Najveći rezultat postignut je na pitanjima *Jeste li vi ikada rekli partneru da je lud?* (M=2.02) i *Jeste li vi ikada partneru rekli da je lijen?* (M=1.78). Najniže vrijednosti postignute su na pitanjima *Jeste li vi ikada partneru prijetili da ćete ubiti vašu djecu?* (M=1.00), *Jeste li vi ikada prijetili partneru da ćete uzeti djecu?* (M=1.00) i *Jeste li vi ikada prijetili partneru da ćete ubiti njegovu obitelj ili prijatelje?* (M=1.00).

Tablica 8. Deskriptivni prikaz počinjenog verbalnog nasilja

	M	SD	Min	Max
Jeste li vi ikada partnera nazvali kurvišem?	1.41	1.18	1	5
Jeste li vi ikada rekli partneru da je lud?	2.02	1.37	1	5
Jeste li vi ikada partneru prijetili da ćete ubiti vašu djecu?	1.00	0.00	1	1
Jeste li vi ikada partneru prijetili da ćete ga ubiti?	1.09	0.59	1	5
Jeste li vi ikada rekli partneru kako ga nitko nikada neće htjeti za partnera?	1.11	0.43	1	3
Jeste li vi ikada partneru rekli da je lijen?	1.78	1.19	1	5
Jeste li vi partnera ikada nazvali kretenom?	1.65	1.14	1	5
Jeste li vi ikada prijetili partneru da ćete uzeti djecu?	1.00	0.00	1	1
Jeste li vi ikada partnera nazvali šupkom?	1.24	0.85	1	5
Jeste li vi ikada rekli partneru da je loš suprug/partner?	1.52	1.11	1	5
Jeste li vi ikada partneru rekli da nije dovoljno dobar?	1.52	1.03	1	5
Jeste li vi ikada prijetili partneru da ćete ubiti njegu obitelj ili prijatelje?	1.00	0.00	1	1
Jeste li vi ikada rekli partneru da je glup?	1.61	1.15	1	5
Jeste li vi ikada rekli partneru da je ružan?	1.15	0.67	1	5

Ukratko, prema oblicima doživljenog nasilja, sudionice najčešće doživljavaju guranje i protresanje od strane partnera (fizički oblik), partneri im najčešće dolaze na vrata bez poziva i maltretiraju ih preko telefona (psihički oblik) te ih nazivaju glupima, ludima i govore im da nisu dovoljno dobre (verbalni oblik). Prema oblicima počinjenog nasilja, sudionice svoje partnere najčešće guraju ili bacaju neki predmet na njih (fizički oblik), partneru najčešće oduzimaju ključeve automobila ili dolaze na vrata bez poziva (psihički oblik) te ga nazivaju ludim, lijenim i kretenom (verbalni oblik).

6.6.7. Vjerovanje u mitove o nasilju u obitelji

U Tablici 9. su prikazane generalne deskriptivne vrijednosti (aritmetička sredina, standardna devijacija i mod) za svih 17 čestica mitova o nasilju u obitelji.

Tablica 9. Deskriptivni prikaz mitova o nasilju u obitelji

	N	M	SD	Mod
1. Žrtva sama uzrokuje nasilje. Zlostavljana žena „je to tražila“.	45	1.82	0.39	2
2. Žrtve uživaju u nasilju. Da nije tako, otišle bi od zlostavljača.	45	1.78	0.42	2
3. Nasilje u obitelji i među bračnim partnerima je njihova privatna stvar.	44	1.84	0.37	2
4. Ako žrtva napusti zlostavljača, nasilje će prestati.	45	1.49	0.51	1
5. Alkohol i zloupotreba droga su stvarni uzroci nasilja u obitelji.	45	1.29	0.46	1
6. Zlostavljanje u obitelji se događa samo u nižim društvenim slojevima.	44	1.98	0.15	2
7. Čestina nasilja u obitelji je pretjerano naglašena, to i nije tako velik problem.	44	1.98	0.15	2
8. Žene su nasilne kao i muškarci.	45	1.44	0.50	1
9. Zlostavljane žene biraju nasilne partnere. Čak i kad takva žena ostavi nasilnog partnera, naći će drugog koji će je ponovno tući.	45	1.69	0.47	2
10. Tjelesni napad muškarca na partnericu izolirani je događaj i vjerojatnost njegovog ponavljanja je mala.	44	1.91	0.29	2
11. Nasilje među partnerima najčešće se svodi na malo naguravanja.	45	1.87	0.34	2
12. Ako muškarac tuče ženu, mora da je mentalno bolestan.	45	1.44	0.50	1
13. Muškarac koji samo prijeti tjelesnim ozljeđivanjem svojoj partnerici nije zlostavljač.	45	1.98	0.15	2
14. Muškarci koji su nasilni ne mogu si pomoći.	45	1.78	0.42	2
15. Bračne tučnjave nisu ozbiljne. To se događa u svakom braku.	45	1.93	0.25	2
16. Djeca trebaju svog oca iako je nasilan prema njihovoj majci. Žena bi za dobro djece trebala ostati s takvim partnerom.	45	1.93	0.25	2
17. Nasilje i ljubav ne idu zajedno.	45	1.04	0.21	1

6.6.8. Povezanost kategorija doživljenog i počinjenog nasilja

Sukladno trećem problemskom pitanju, ispitala se povezanost između kategorija doživljenog i počinjenog nasilja. Za testiranje međusobne povezanosti između varijabli korišten je Spearmanov koeficijent korelacije.

Značajna je pozitivna povezanost između svih oblika doživljenog nasilja kao i povezanost između kategorija počinjenog nasilja (Tablica 10. i 11.).

Tablica 10. Prikaz povezanosti kategorija doživljenog nasilja (r)

Povezanost između kategorija doživljenog nasilja	Fizičko	Psihičko	Verbalno
Fizičko	1.000	.668**	.631**
Psihičko	.668**	1.000	.678**
Verbalno	.631**	.678**	1.000
***.05 *.01*			

Tablica 11. Prikaz povezanosti kategorija počinjenog nasilja (r)

Povezanost između kategorija počinjenog nasilja	Fizičko	Psihičko	Verbalno
Fizičko	1.000	.463**	.483**
Psihičko	.463**	1.000	.585**
Verbalno	.483**	.585**	1.000
***.05 *.01*			

Također je značajna pozitivna povezanost između svih kategorija doživljenog sa kategorijama počinjenog nasilja (Tablica 12.).

Tablica 12. Prikaz povezanosti kategorija doživljenog i počinjenog nasilja (r)

Povezanost između kategorija doživljenog i počinjenog nasilja		Doživljeno nasilje		
		Fizičko	Psihičko	Verbalno
Počinjeno nasilje	Fizičko	.742**	.568**	.507**
	Psihičko	.344*	.398**	.376**
	Verbalno	.414**	.506**	.803**
***.05 *.01*				

6.6.9. Povezanost doživljenog nasilja i mitova o nasilju u obitelji

Jedan od ciljeva istraživanja je bio ispitati povezanost doživljenog nasilja i mitova o nasilju u obitelji. Za testiranje međusobne povezanosti između varijabli korišten je Spearmanov koeficijent korelacije. Za potrebe ove statističke analize odgovori sudionica na upitniku o mitovima o nasilju u obitelji su rekodirani („1“ ne slažem se; „2“ slažem se).

Značajna povezanost doživljenog fizičkog nasilja i mitova je dobivena samo na mitu 11 (r=.008) (Tablica 13.).

Značajna povezanost doživljenog psihičkog nasilja i mitova također je dobivena samo na mitu 11 (r=.020) (Tablica 13.).

Značajna povezanost doživljenog verbalnog nasilja i mitova je dobivena na mitovima 14 (r=.050), 15 (r=.048) i 16 (r=.020) (Tablica 13.).

Tablica 13. Prikaz povezanosti doživljenog nasilja i mitova o nasilju u obitelji (r)

Mitovi o nasilju u obitelji	Doživljeno nasilje		
	fizičko	psihičko	verbalno
11. Nasilje među partnerima najčešće se svodi na malo naguravanja.	.008*	.020**	
14. Muškarci koji su nasilni ne mogu si pomoći.			.050**
15. Bračne tučnjave nisu ozbiljne. To se događa u svakom braku.			.048**
16. Djeca trebaju svog oca iako je nasilan prema njihovoj majci. Žena bi za dobro djece trebala ostati s takvim partnerom.			.020**
** .050, *.010			

6.6.10. Povezanost počinjenog nasilja i mitova o nasilju u obitelji

Cilj istraživanja je bio ispitati i povezanost počinjenog nasilja i mitova o nasilju u obitelji. Za testiranje međusobne povezanosti između varijabli korišten je Spearmanov koeficijent korelacije. Isto kao kod ispitivanja povezanosti doživljenog nasilja i mitova o nasilju u obitelji, odgovori sudionica na upitniku o mitovima o nasilju u obitelji su rekodirani („1“ ne slažem se; „2“ slažem se).

Značajna povezanost počinjenog fizičkog nasilja i mitova dobivena je mitovima 11 (r=.000), 13 (r=.042) i 15 (r=.036) (Tablica 14.).

Značajna povezanost počinjenog psihičkog nasilja i mitova je dobivena na mitovima 11 (r=.000), 12 (r=.018) i 15 (r=.024) (Tablica 14.).

Značajna povezanost počinjenog verbalnog nasilja i mitova je dobivena na mitovima 11 (r=.010), 12 (r=.035), 15 (r=.017) i 16 (r=.040) (Tablica 14.).

Tablica 14. Prikaz počinjenog nasilja i mitova o nasilju u obitelji (r)

Mitovi o nasilju u obitelji	Počinjeno nasilje		
	fizičko	psihičko	verbalno
11. Nasilje među partnerima najčešće se svodi na malo naguravanja.	.000*	.000*	.010*
12. Ako muškarac tuče ženu, mora da je mentalno bolestan.		.018**	.035**
13. Muškarac koji samo prijeti tjelesnim ozljeđivanjem svojoj partnerici nije zlostavljač.	.042**		
15. Bračne tučnjave nisu ozbiljne. To se događa u svakom braku.	.036**	.024**	.017**
16. Djeca trebaju svog oca iako je nasilan prema njihovoj majci. Žena bi za dobro djece trebala ostati s takvim partnerom.			.040**
** .050, *.010			

7. Rasprava rezultata

Cilj ovog istraživanja bilo je stjecanje uvida u prisutnost nasilja u obitelji kod zatvorenica u Kaznionici u Požegi. S obzirom na cilj postavljena su četiri problemska pitanja.

Prvo pitanje odnosilo se na to *koliko su često sudionice doživljavale nasilje u obitelji*. Rezultati pokazuju da su sudionice općenito više nasilja doživjele nego počinile (M=1.36 naspram M=1.21). Iako su aritmetičke sredine relativno niske (između „nikada“ (1) i „jednom“ (2)), vidljivo je da su neke od sudionica nasilje doživjele i do 10 puta (Max=3.24) (Tablica 2.). Prema oblicima nasilja sudionice su najčešće doživjele verbalno nasilje, zatim fizičko pa psihičko nasilje.

Aritmetičke sredine doživljenog fizičkog nasilja su niske, između „nikada“ (1) i „jednom“ (2) iako je vidljivo da su neke sudionice fizičko nasilje doživjele i do 10 puta (Max=3.91) (Tablica 2.). Kada su u pitanju konkretni oblici doživljenog fizičkog nasilja, kao najučestaliji odgovor bio je na pitanje *Je li vas partner ikada primio za ramena i protresao vas?* te *Je li vas partner ikada gurnuo?.* Oblici fizičkog nasilja koje sudionice nikada nisu doživjele jesu pucanj iz pištolja i bičevanje. Slične oblike fizičkog nasilja su najčešće doživljavale i sudionice istraživanja agencije Europske unije za temeljna prava (Agencija Europske unije za temeljna prava, 2014). One su navele guranje, grabljenje ili povlačenje za kosu kao oblike koje su najčešće doživjele od strane svojih intimnih partnera. Rezultati istraživanja koje je provela Ženska soba u suradnji s Uredom za ravnopravnost spolova Vlade RH (Mamula i sur., 2014) se slažu sa rezultatima ovog istraživanja. Naime, sudionice njihovog istraživanja kao najčešće oblike doživljenog fizičkog nasilja navode naguravanje, dok kao najrjeđe navode ranjavanje oružjem i nanošenje opeklina.

Oblici psihičkog nasilja koje sudionice istraživanja najčešće doživljavaju jesu dolasci na vrata bez poziva te maltretiranje preko telefona. Sudionice najrjeđe doživljavaju isključivanje struje u kućanstvu te pokušaj suicida od strane partnera. Dolasci na vrata bez poziva i maltretiranje preko telefona spadaju u opis ponašanja kojima partner želi imati kontrolu nad partnericom. Provjeravanje je li doma i općenita kontrola njenog kretanja imaju za cilj (uz druga kontrolirajuća ponašanja) uspostavu ili održavanje dominacije nad partnericom (Barnish, 2004). Takva kontrolirajuća ponašanja su prisutna u 90% slučajeva sudionica iz Tanzanije u istraživanju Svjetske zdravstvene organizacije (WHO, 2005). Mnoga istraživanja (Hotaling i Sugarman, 1986,; Holtzworth-Munroe i sur. 1997, Riggs i sur., 2000, Schumacher i sur. 2001; prema Barnish, 2004) ističu povezanost verbalnog i psihičkog nasilja

na način da češće verbalno nasilje utječe i na češću pojavu psihičkog nasilja. Psihičko nasilje je najrjeđe doživljeni oblik nasilja, aritmetičke sredine su niske (najčešći odgovor „nikada“ (1)) iako ima sudionica koje su ga doživjele i do 10 puta (Max=3.25) (Tablica 2.).

Najčešći oblik doživljenog nasilja u ovom istraživanju bilo je verbalno nasilje na što ukazuju i dobivene aritmetičke sredine prema kojima su neke od sudionica verbalno nasilje doživjele 11 i više puta (5) (Max=4.14) (Tablica 2.). Sudionice su najčešće bile zvane „ludima“ i „glupima“ od strane svojih partnera dok su najrjeđe doživljavale prijetnje vezane za ubojstvo njihove zajedničke djece i/ili obitelji i prijatelja. Mnoga istraživanja potkrepljuju ovakve rezultate (Agencija Europske unije za temeljna prava, 2014; WHO, 2005; Mamula i sur., 2014). Tako istraživanje agencije Europske unije za temeljna prava (Agencija Europske unije za temeljna prava, 2014) navodi rezultate prema kojima 25% sudionica istraživanja ima iskustvo omalovažavanja i/ili ponižavanja od strane partnera. Istraživanje Svjetske zdravstvene organizacije (WHO, 2005) je došlo do rezultata da je između 20-75% sudionica (ovisno o zemlji porijekla) doživjelo vrijeđanje i ponižavanje od strane partnera. Omalovažavanje, ponižavanje i nazivanje osobe ludom su bili najčešći oblici doživljenog verbalnog nasilja i u istraživanju Ženske sobe (Mamula i sur., 2014). James (1996) ističe kako izazivanjem straha kod svojih partnerica nasilni muškarci lakše uspostavljaju dominaciju stoga koriste i verbalno nasilje u svrhu zastrašivanja.

Drugo problemsko pitanje odnosilo se na to *koliko su često sudionice činile nasilje u obitelji*. Prema oblicima počinjenog nasilja najčešće je verbalno nasilje dok su fizičko i psihičko nasilje bili skoro jednako često počinjeni (M=1.14 naspram M=1.11). Aritmetičke sredine su zaista niske te upućuju na to da je najčešći odgovor bio „nikada“ (1) iako je vidljivo da su neke sudionice počinile nasilje i do 5 puta (Max=2.68) (Tablica 2.).

Počinjeno fizičko nasilje ima najveći maksimalni odgovor to jest unatoč najčešćem odgovoru „nikada“ (1), neke sudionice su nasilje počinile gotovo 10 puta (Max=3.55) (Tablica 2.). Počinjeno fizičko nasilje najčešće se odnosilo na bacanje predmeta i guranje partnera te primanje za ramena i protresanje. Udaranje remenom i pucanje iz pištolja su bila pitanja na koja su sve sudionice odgovorile sa „nikada“. Istraživanje Dobash (2000; prema Dobash i sur., 2004) govori u prilog dobivenim rezultatima. Ono se baziralo na intervjuima s 95 heteroseksualnih parova koji su bili uključeni u sudske postupke radi nasilja u obitelji. Intervjui su se odvijali zasebno sa muškarcima i zasebno sa ženama kako bi se postigla veća razina iskrenosti. Rezultati pokazuju kako je u posljednjih godinu dana veze 32% žena udarilo

svog partnera, njih 29% ih je ošamarilo a 25% je bacilo neki predmet na njih. Istraživanje O'Leary i suradnika (1989; prema James, 1996) na 199 parova pokazalo je kako je u 83% bilo prisutno obostrano fizičko nasilje. Najčešći oblici fizičkog nasilja žena prema partnerima bilo je udaranje i gađanje predmetima što djelomice odgovara rezultatima ovog istraživanja.

Aritmetičke sredine počinjenog psihičkog nasilja su niske, između „nikada“ (1) i „jednom“ (2) (Max=1.92) (Tablica 2.). Oblici psihičkog nasilja koje su sudionice najčešće koristile je oduzimanje ključeva od automobila, dolasci na vrata bez poziva te uzimanje partnerovih stvari (nečega što mu pripada). Ono što nikada nisu napravile jest zaključale ga u spavaću sobu te isključile struju u kućanstvu.

Oblik nasilja koji je najčešće počinjen bilo je verbalno nasilje. Unatoč niskim aritmetičkim sredinama između odgovora „nikada“ (1) i „jednom“ (2), vidljivo je da su neke od sudionica nasilje počinile gotovo 10 puta (Max=3.29) (Tablica 2.). Sudionice su najčešće svog partnera nazivale „ludim“, „lijenim“ i „kretenom“ dok nikad nisu prijetile da će uzeti zajedničku djecu ili ubiti njegovu obitelj i prijatelje.

Treće problemsko pitanje odnosilo se na *povezanost između kategorija doživljenog i počinjenog nasilja*. Pokazale su se značajne pozitivne povezanosti između svih oblika doživljenog nasilja kao i one između svih oblika počinjenog nasilja. Također, značajna pozitivna povezanost pokazala se i između svih kategorija doživljenog sa kategorijama počinjenog nasilja. Ovakvi rezultati ne iznenađuju s obzirom na istraživanja koja upućuju na to da je nasilje u obitelji kao i nasilje u partnerskim odnosima obostrano (Langhinrichsen-Rohling, 2005). Drugim riječima da su oba partnera jednako uključena u počinjenje nasilja. Rohling i suradnici (1995; prema Muftić i sur., 2007) su svojim istraživanjem došli do takvih podataka. Ono što razlikuje nasilne muškarce od nasilnih žena jest činjenica da muškarci koriste ozbiljnije oblike fizičkog nasilja te činjenica da većina žena nasilje koristi u samoobrani. U prilog drugoj činjenici ide i istraživanje Meltona i suradnika (2003; prema Muftić i sur.,2007) koji su analizirali više od 2500 policijskih slučajeva nasilja u obitelji gdje se u većini dokumentacije nasilje žena prema partneru spominje u kontekstu samoobrane. Walker (1984; prema; Saunders, 1993; prema James, 1996) je uspoređivao koliko često žene čine nasilje u slučajevima kad su u vezi s nasilnim odnosno nenasilnim partnerom. Njih 23% je fizički nasilno u slučajevima kada su i njihovi partneri nasilni dok njih 4% koristi fizičko nasilje u nenasilnim vezama. Da je nasilje žena prema svojim partnerima najčešće počinjeno u samoobrani slaže se i Kimmel (2002). Narodnom poslovicom „nevolja nikad ne dolazi sama“

bi se mogla objasniti dobivena povezanost između svih oblika doživljenog, odnosno počinjenog nasilja. Veće su mogućnosti da se dogodi fizičko nasilje ako mu je prethodilo verbalno i psihičko nasilje. Već je ranije u teorijskom dijelu rada spomenuto kako je fizičko nasilje često praćeno psihičkim i nasilnim ponašanjem (Ajduković i sur., 2010). O'Leary i suradnici (1994; prema: Langhinrichsen-Rohling, 2005) navode rezultate istraživanja koji pokazuju da ukoliko se psihičko nasilje dogodi u prvih 18 mjeseci partnerskog odnosa to je dobar pokazatelj da će se kroz godinu dana dogoditi i fizičko nasilje. Često se u jednom nasilnom incidentu istovremeno dogodi nekoliko oblika nasilja, primjerice vrijeđanje, omalovažavanje i udaranje.

Četvrto i ujedno posljednje postavljeno problemsko pitanje bilo je *koliko je počinjeno i doživljeno nasilje u obitelji povezano s vjerovanjem u mitove o nasilju u obitelji?* Rezultati pokazuju postojanje statistički značajne povezanosti doživljenog nasilja sa 4 od 17 mitova te počinjenog nasilja sa 5 od ukupno 17 mitova.

Mit koji glasi *nasilje među partnerima najčešće se svodi na malo naguravanja* je bio značajno, i pozitivno povezan s doživljenim fizičkim i psihičkim nasiljem. Dakle, postoji pozitivna povezanost između vjerovanja u navedeni mit i doživljenog fizičkog i psihičkog nasilja. Također, mit je pozitivno povezan sa svim oblicima počinjenog nasilnog ponašanja. Činjenica je da nasilje među partnerima uključuje razne oblike tjelesnog ugrožavanja što potvrđuje i brojna literatura (Ajduković i sur., 2010; Barnish, 2004; Mamula i sur., 2014). Mitovi koji su bili značajno pozitivno povezani s doživljenim verbalnim nasiljem bili su: *muškarci koji su nasilni ne mogu si pomoći, bračne tučnjave nisu ozbiljne, to se događa u svakom braku* i *djeca trebaju svog oca iako je nasilan prema njihovoj majci, žena bi za dobro djece trebala ostati s takvim partnerom.* Postoji pozitivna povezanost vjerovanja u navedene mitove i doživljenog verbalnog nasilja. Činjenice su slijedeće: muškarci mogu promijeniti svoje nasilno ponašanje s obzirom da je ono socijalno naučeno (Dundović, 2008). Zatim, bračne tučnjave jesu ozbiljne te zahtijevaju pozornost društva. Svaka tučnjava jest ozbiljna to jest može imati ozbiljne posljedice te svakako zahtjeva pozornost. Djeca koja odrastaju u obitelji gdje je otac nasilan prema majci uče biti nasilna. Počinjeno psihičko i verbalno nasilje je značajno pozitivno povezano s mitom *ako muškarac tuče ženu, mora da je mentalno bolestan.* Činjenica je da mentalna bolest nije preduvjet nasilju. Problematičnost ovog mita jest pojam „mentalno bolestan“ koji je dan svakome na slobodnu interpretaciju. Moguće je da upravo ta interpretacija utječe na vjerovanje u isti. Mit *muškarac koji samo prijeti tjelesnim ozljeđivanjem svojoj partnerici nije zlostavljač* je pozitivno povezan s počinjenim fizičkim

nasiljem. Činjenice upućuju na to da su prijetnje specifičan oblik zlostavljanja konkretnije psihičko zlostavljanje (Ajduković i sur., 2010). Svi oblici počinjenog nasilja su pozitivno povezani s mitom *bračne tučnjave nisu ozbiljne, to se događa u svakom braku.* Kao što je već ranije spomenuto, bračne tučnjave jesu ozbiljne. Mit *djeca trebaju svog oca iako je nasilan prema njihovoj majci, žena bi za dobro djece trebala ostati s takvim partnerom* je značajno pozitivno povezan s počinjenim verbalnim nasiljem. Zanimljivo kako je analiza pokazala (pozitivnu) povezanost samo nekolicine mitova o nasilju u obitelji (doživljeno nasilje: fizičko 1 mit, psihičko 1 mit, verbalno 3 mita; počinjeno nasilje: fizičko 3 mita, psihičko 3 mita, verbalno 4 mita). Primjerice, nije pronađena značajna povezanost iskustva nasilja (doživljenog i počinjenog) na mitu *žrtva sama uzrokuje nasilje, ona je to „sama tražila“* ili *ako žrtva napusti zlostavljača, nasilje će prestati* pa i *tjelesni napad muškarca izolirani je događaj.*

8. Zaključak

U radu je predstavljeno istraživanje na temu nasilja u obitelji čije su sudionice bile zatvorenice Kaznionice u Požegi. U teorijskom dijelu rada predstavljene su definicije nasilja u obitelji te se nastojalo razlučiti nasilje u partnerskom odnosu i nasilje u obitelji. Zaključeno je da nasilje u obitelji vrlo često uključuje i partnersko nasilje dok to nije nužno u obrnutom slučaju. Prikazan je i pravni okvir, koji se većinski odnosi na Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji te Kazneni zakon, ali prikazani su i internacionalni dokumenti. Kratko su opisana zakonodavstva drugih Europskih zemalja koja su potom uspoređena s onim u Republici Hrvatskoj. Prije prikaza istraživanja, pregledom literature izdvojeni su rezultati stranih i domaćih istraživanja. Naglasak je bio stavljen na oblike doživljenog ponašanja ali i na prevalenciju nasilja u obitelji općenito.

Kao cilj provedenog istraživanja postavilo se stjecanje uvida u prisutnost nasilja u obitelji kod zatvorenica u Kaznionici u Požegi. S obzirom na cilj, postavljena su četiri problemska pitanja: koliko često su zatvorenice doživljavale nasilje u obitelji, koliko često su zatvorenice činile nasilje u obitelji, postoji li povezanost između kategorija doživljenog i počinjenog nasilja te koliko je počinjeno i doživljeno nasilje u obitelji povezano s vjerovanjem u mitove o nasilju u obitelji. Rezultati istraživanja pokazali su da sudionice općenito češće doživljavaju nego što čine nasilje. Verbalno nasilje pokazalo se kao najviše doživljen i počinjen oblik nasilja dok je psihičko nasilje najrjeđe i doživljen i počinjen oblik. Prema oblicima doživljenog nasilja, sudionice najčešće doživljavaju guranje i protresanje od strane partnera (fizički oblik), partneri im najčešće dolaze na vrata bez poziva i maltretiraju ih preko telefona (psihički oblik) te ih nazivaju glupima i ludima (verbalni oblik). Prema oblicima počinjenog nasilja, sudionice svoje partnere najčešće guraju ili bacaju neki predmet na njih (fizički oblik), partneru najčešće oduzimaju ključeve automobila ili dolaze na vrata bez poziva (psihički oblik) te ga nazivaju ludim i lijenim (verbalni oblik). Najzanimljiviji dio rezultata jesu povezanosti. Nekoliko mitova o nasilju u obitelji se pokazalo značajno pozitivno povezanima s određenima oblicima nasilja. Primjerice, mit *nasilje među partnerima najčešće se svodi na malo naguravanja* je povezan s doživljenim fizičkim i psihičkim nasiljem te sa svim oblicima počinjenog nasilja. Slično je s mitom *bračne tučnjave nisu ozbiljne* s kojim su povezani doživljeno verbalno nasilje i svi oblici počinjenog nasilja. Pozitivna povezanost između mitova o nasilju u obitelji i doživljenog/počinjenog nasilja govori o tome koliko su uvjerenja, način kako se doživljava svijet i kontekst u kojem netko živi povezana s postavljanjem granica (što je OK, a što nije OK u odnosu) kada se govori o

doživljenom nasilju, odnosno koliko utječe na vlastito ponašanje (počinjeno nasilje). Značajnima su se pokazale i pozitivne povezanosti između svih oblika doživljenog nasilja kao i one između svih oblika počinjenog nasilja. Također, značajna pozitivna povezanost pokazala se i između svih kategorija doživljenog s kategorijama počinjenog nasilja.

Rezultati dobiveni istraživanjem uvelike se podudaraju s rezultatima stranih i domaćih istraživanja. Činjenica da većina žena istovremeno doživljava i čini nasilje govori u prilog literaturi koja se odnosi na to da su žene nasilne u samoobrani. Istraživanja koja se bave nasiljem u obitelji pokazuju da su žene koje su nasilne prema svojim partnerima najčešće i same žrtve opetovanog zlostavljanja te koriste nasilje kao pokušaj zaustavljanja ili bijega (Dobash i sur., 1992, Dasgupta 1999 i 2002, Saunders 2002; prema Barnish 2004). Bilo bi zanimljivo ispitati okolnosti počinjenog nasilja u smislu je li ono korišteno kao samoobrana ili je samostalno inicirano.

Iz prikazanog, vidljivo je kako su dobiveni podaci u skladu s istraživanjima u redovitoj populaciji. Autorica rada je očekivala više rezultate općenito na svim varijablama odnosno na svim kategorijama doživljenog i počinjenog nasilja. Uzeto je u obzir da su sudionice upitnike ispunjavale automatski (zaokruživale odgovore „tek toliko“ da ih zaokruže). S druge strane, sudjelovanje je bilo dobrovoljno stoga se očekivalo iskreno mišljenje to jest odgovaranje na pitanja. Rezultati su pokazali kako u primjeru ovog istraživanja, razlike između zatvorske populacije i redovite populacije nema.

Rezultati istraživanja mogu poslužiti pri planiranju i izradi programa za prevenciju nasilja u obitelji pogotovo u dijelu prepoznavanja nasilja. Kao što su rezultati vjerovanja u mitove pokazali, mnogo žena nasilje ne prepoznaje, poriče ga i/ili minimalizira što pridonosi lakšoj viktimizaciji ili nastavku iste.

9. Literatura

1. Agencija Europske Unije za temeljna prava, (2014). *Nasilje nad ženama: istraživanje provedeno diljem Europske unije.* Luxemburg: Ured za publikacije Europske unije.
2. Ajduković, M., Mamula, M., Pečnik, N., Tolle, N. (2000): *Nasilje u parterskim odnosima*. (u) Ajduković, M., Pavleković, G. (ur.) *Nasilje nad ženom u obitelji*. Društvo za psihološku pomoć, 57-68.
3. Ajduković, D., Ajduković, M. (2010). Nasilje u obitelji: Što zdravstveni djelatnici mogu učiniti?. *Medicina fluminesis, 46(3),* 292-299.
4. Archer, J. (2000). Sex Differences in Aggression Between Heterosexual Partners: A Meta-Analytic Review. *Psycological Bulltetin, 126(5),* 651-680.
5. Barnish, M. (2004). *Domestic Violence: Literatura Review*. London: HM Inspectorate of Probation.
6. Borrill, J., Burnett, R., Atkins, R., i sur. (2003). Patterns of self-harm and attempted suicide among white and black/mixed race female prisoners. *Criminal Behaviour and Mental Health, 13,* 229-240.
7. Dobash, R.P., Dobash, R.E. (2004). Women's violence to men in intimate relationships: Working on a Puzzle. *British Journal of Criminology, 44(3),* 324-349.
8. Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske (2016). Punoljetni počinitelji kaznenih djela, prijave, optužbe i osude u 2015. Statistička izvješća 1576, Zagreb
9. Dundović, D. (2008). Ubojstva intimnih partnera i alkohol, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 15(1),* 177-203.
10. James, K. (1996). Truth or Fiction: Men as Victims of Domestic Violence?. *Australian and New Zealand Journal of Family Therapy, 17(3),* 121-125.
11. Kazneni zakon, *Narodne novine 56/2015.*
12. Kelly, J.B., Johnson M.P. (2008). Differentiation among types of intimate partner violence: resarch update and implications for interventions. *Family Court Review, 46(3),* 476-499.
13. Kimmel, M.S. (2002). "Gender Symmetry" in Domestic Violence A Substantive and Methodological Research Review. *Violence Against Women, 8(11),* 1332-1363.

14. Langhinrichsen-Rohling, J. (2005). Top 10 Greatest “Hits” Important Findings and Future Directions for Intimate Partner Violence Research. *Journal of Interpersonal Violence, 20(1),* 108-118.
15. Mamula, M., Dijanić Plašć, I. (2014). Tipična žrtva obiteljskog nasilja u RH – sociodemografski profil. *Život i škola, 32(2),* 111-128.
16. Maslić Seršić, D. (2010). *Ekonomsko nasilje nad ženama: manifestacije, posljedice i putovi oporavka.* Zagreb: Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti.
17. Muftić, L.R., Bouffard, J.A., Bouffard L.A, (2007). An Exploratory Study of Women Arrested For Intimate Partner Violence. *Journal of Interpersonal Violence, 22(6),* 753-774.
18. MUP RH (2011): Pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2010. Zagreb: MUP RH
19. MUP RH (2012): Pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2011. Zagreb: MUP RH
20. MUP RH (2013): Pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2012. Zagreb: MUP RH
21. MUP RH (2014): Pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2013. Zagreb: MUP RH
22. MUP RH (2015): Pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2014. Zagreb: MUP RH
23. MUP RH (2016): Pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2015. Zagreb: MUP RH
24. Obiteljski zakon, *Narodne novine 162/1998.*
25. Radić, I., Radina, A., (2014). Zaštita od nasilja u obitelji: obiteljskopravni, prekršajnopravni i kaznenopravni aspekt. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, 51(3),* 727-754.
26. Risser, S. Tanay, F.R.V., (2010). *Pregled zakonodavstva i mjera javnih politika suzbijanja nasilja u obitelji u Hrvatskoj.* Zagreb: UNDP Hrvatska.
27. Sesar, K., Dodaj, A. (2014). Čimbenici rizika za nasilje u partnerskim vezama. *Socijalna psihijatrija, 42(3),* 162-171.
28. Škorić, M., Rittossa, D. (2015). Nova kaznena djela nasilja u kaznenom zakonu, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 22(2),* 483-521.

29. Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske, (2009). *UN konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena.* Zagreb: Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske.
30. Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske, (2013). *Strategija za ravnopravnost spolova Vijeća Europe od 2014. do 2017.* Zagreb: Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske.
31. Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske, (2014). *Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji.* Zagreb: Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske.
32. Ustav Republike Hrvatske, *Narodne novine 05/2014*
33. World Health Organization, (2005). *Summary report: WHO Multi-country Study on Women's Health and Domestic Violence against Women*. Geneva: World Health Organization
34. World Health Organization, (2002). *World report on violence and health.* Geneva: World Health Organization
35. Walby, S., Allen, J. (2004). *Domestic violence, sexual assault and stalking: Findings from the British Crime Survey*. London: Home Office.
36. Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji, *Narodne novine 116/2003, 60/2010.*

10. Prilozi

10.1. Prilog 1. Upitnik procjene doživljenog i počinjenog nasilja

Pozdrav! U svrhu izrade diplomskog rada kojeg pišem na Edukacijsko rehabilitacijskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu molim vas da sudjelujete u ovom istraživanju čiji je cilj steći uvid u prisutnost nasilja u obitelji u zatvorskoj populaciji.

Vaše sudjelovanje u istraživanju je u potpunosti dobrovoljno i **anonimno**. **Ukoliko ne želite, upitnik ne morate popunjavati, ili možete odustati u bilo kojem trenutku. Vaše ne sudjelovanje u istraživanju, ili odustajanje, neće izazvati nikakve sankcije. Želim napomenuti da mi je vaše mišljenje važno kako bih što bolje razumjela problematiku nasilja u obitelji.**

Vaše ime i prezime nigdje neće biti navedeno, niti će podaci biti objavljivani pojedinačno. Rezultati istraživanja bit će analizirani grupno te će se koristiti isključivo u svrhu pisanja diplomskog rada. Završni rad bit će vam dostupan ukoliko će vas zanimati.

Pitanja se odnose na doživljeno i počinjeno nasilje u partnerskom odnosu. Odgovarajući na pitanja, imajte na umu trenutni partnerski odnos ili posljednji odnos u kojem ste bile.

Anja Gluhak, studentica 2. godine diplomskog

studija Socijalna pedagogija

Na početku vas molim da ispunite neke osnovne podatke:

Godina rođenja: _____ Mjesto stanovanja:_____

Stupanj obrazovanja (molim vas zaokružite):

a) Bez osnovnoškolskog obrazovanja
b) Završena osnovna škola
c) Završena srednja škola
d) Završena viša škola
e) Završen fakultet

Kazneno djelo zbog kojeg ste osuđene: _____

Duljina kazne zatvore: _____

Odjel kaznionice na kojem ste smještene: _____

Slijede pitanja na koja odgovorate **zaokruživanjem odgovora** koji je najbliži vašem iskustvu.

1. Je li vas partner ikada zatočio u vašem domu?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 više puta
2. Jeste li vi ikada zatočile partnera u njegovom domu?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta

3. Je li vaš partner ikada bacio neki predmet na vas?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta
4. Jeste li vi ikada bacili neki predmet na partnera?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta

5. Je li vas partner ikada nazvao kurvom?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta
6. Jeste li vi ikada partnera nazvali kurvišem?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta

7. Je li vaš partner ikada zaključao vaš dom da ne možete ući?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta
8. Jeste li vi ikada zaključali vaš dom kako vaš partner ne bi mogao ući?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta

9. Je li vam partner ikada rekao da ste ludi?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta
10. Jeste li vi ikada rekli partneru da je lud?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta

11. Je li vas partner ikada ugrizao?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta
12. Jeste li vi ikada ugrizli svog partnera?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta

13. Je li vas partner ikada maltretirao na poslu?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta
14. Jeste li vi ikada partnera maltretirali na poslu?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta

15. Je li vam partner ikada prijetio da će ubiti vašu djecu?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta
16. Jeste li vi ikada partneru prijetili da ćete ubiti vašu djecu?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta

17. Je li vas partner ikada ogrebao noktima?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta
18. Jeste li vi ikada ogrebali partnera noktima?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta

19. Je li vas partner ikada zaključao u spavaću sobu?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta
20. Jeste li vi ikada partnera zaključali u spavaću sobu?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta

21. Je li vam partner ikada oduzeo novčanik?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta
22. Jeste li vi ikada partneru oduzeli novčanik?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta

23. Je li vas partner ikada udario šakom?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta
24. Jeste li vi ikada partnera udarili šakom?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta

25. Je li vam partner ikada prijetio da će vas ubiti?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta
26. Jeste li vi ikada partneru prijetili da ćete ga ubiti?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta

27. Je li vas partner ikada udario nogom?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta
28. Jeste li vi ikada partnera udarili nogom?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta

29. Je li vaš partner ikada odveo vašu djecu bez vašeg znanja?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta
30. Jeste li vi ikada odveli vašu djecu bez partnerovog znanja?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta

31. Je li vam partner ikada oduzeo nešto što vam pripada?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta
32. Jeste li vi ikada oduzeli partneru nešto što mu pripada?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta

33. Je li vam partner ikada oduzeo ključeve od auta?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta
34. Jeste li vi ikada partneru oduzeli ključeve od auta?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 više puta

35. Je li vam partner ikada rekao kako vas nitko nikada neće htjeti za partnericu?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta
36. Jeste li vi ikada rekli partneru kako ga nitko nikada neće htjeti za partnera?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta

37. Je li vam partner ikada namjerno pokvario auto kako ga ne biste mogli koristiti?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta
38. Jeste li vi ikada namjerno pokvarili auto kako ga partner ne bi mogao koristiti?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta

39. Je li vam partner ikada rekao da ste lijeni?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta
40. Jeste li vi ikada partneru rekli da je lijen?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta

41. Je li vas partner ikada nazvao kučkom?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta
42. Jeste li vi partnera ikada nazvali kretenom?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta

43. Je li vam partner ikada prijetio da će vam uzeti djecu?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta
44. Jeste li vi ikada prijetili partneru da ćete uzeti djecu?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta

45. Je li partner ikada pokušao suicid/samoubojstvo?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta
46. Jeste li vi ikada pokušali suicid/samoubojstvo?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta

47. Je li vas partner ikada nazvao vas pičkom?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta
48. Jeste li vi ikada partnera nazvali šupkom?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta

49. Je li vas partner ikada udario remenom?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta
50. Jeste li vi ikada partnera udarili remenom?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta

51. Je li vas partner ikada gurnuo tako da ste se udarili o namještaj?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta
52. Jeste li vi ikada gurnuli partnera tako da se udario o namještaj?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta

53. Je li vas partner ikada maltretirao preko telefona?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta
54. Jeste li vi ikada maltretirali partnera preko telefona?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta

55. Je li vam partner ikada dolazio na vrata bez poziva?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta
56. Jeste li vi ikada bez poziva dolazili partneru na vrata?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta

57. Je li vam partner ikada rekao da ste loša supruga/partnerica?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta
58. Jeste li vi ikada rekli partneru da je loš suprug/partner?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta

59. Je li vam partner ikada rekao da niste dovoljno dobri?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta
60. Jeste li vi ikada partneru rekli da nije dovoljno dobar?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta

61. Je li vas partner ikada primio za ramena i protresao vas?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta
62. Jeste li vi ikada primili partnera za ramena i protresli ga?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta

63. Je li vas partner ikada gurnuo?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta
64. Jeste li vi ikada gurnuli partnera?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta

65. Je li vas partner ikada pratio?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta
66. Jeste li vi ikada pratili partnera?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta

67. Je li vam partner ikada prijetio da će ubiti vašu obitelj ili prijatelje?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta
68. Jeste li vi ikada prijetili partneru da ćete ubiti njegu obitelj ili prijatelje?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta

69. Je li vam partner ikada rekao da ste glupi?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta
70. Jeste li vi ikada rekli partneru da je glup?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta

71. Je li partner ikada pucao u vas iz pištolja?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta
72. Jeste li vi ikada pucali na partnera iz pištolja?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta

73. Je li vam partner ikada isključio struju u kućanstvu?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta
74. Jeste li vi ikada partneru isključili struju u kućanstvu?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta

75. Je li vam partner ikad ukrao vašu hranu ili novac?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta
76. Jeste li vi ikada partneru ukrali hranu ili novac?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta

77. Je li vam partner ikada rekao da ste ružni?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta
78. Jeste li vi ikada rekli partneru da je ružan?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta

79. Je li vas partner ikada udario bičem?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta
80. Jeste li vi ikada udarili partnera bičem?				
nikada	jednom	2-5 puta	6-10 puta	11 i više puta

Hvala vam na sudjelovanju! ☺

10.2. Prilog 2. Upitnik procjene vjerovanja u mitove o nasilju u obitelji

Pred vama su pitanja kojima želim ispitati vaše stavove i uvjerenja o nasilju u obitelji. Molim vas da pažljivo pročitate svaku tvrdnju te da **zaokružite odgovor** koji predstavlja vaše mišljenje.

Označite *slažete li se* ili *ne slažete* sa navedenim tvrdnjama.		
1. Žrtva sama uzrokuje nasilje. Zlostavljana žena „je to tražila“.	SLAŽEM SE	NE SLAŽEM SE
2. Žrtve uživaju u nasilju. Da nije tako, otišle bi od zlostavljača.	SLAŽEM SE	NE SLAŽEM SE
3. Nasilje u obitelji i među bračnim partnerima je njihova privatna stvar.	SLAŽEM SE	NE SLAŽEM SE
4. Ako žrtva napusti zlostavljača, nasilje će prestati.	SLAŽEM SE	NE SLAŽEM SE
5. Alkohol i zloupotreba droga su stvarni uzroci nasilja u obitelji.	SLAŽEM SE	NE SLAŽEM SE
6. Zlostavljanje u obitelji se događa samo u nižim društvenim slojevima.	SLAŽEM SE	NE SLAŽEM SE
7. Čestina nasilja u obitelji je pretjerano naglašena, to i nije tako velik problem.	SLAŽEM SE	NE SLAŽEM SE
8. Žene su nasilne kao i muškarci.	SLAŽEM SE	NE SLAŽEM SE
9. Zlostavljane žene biraju nasilne partnere. Čak i kad takva žena ostavi nasilnog partnera, naći će drugog koji će je ponovno tući.	SLAŽEM SE	NE SLAŽEM SE
10. Tjelesni napad muškarca na partnericu izolirani je događaj i vjerojatnost njegovog ponavljanja je mala.	SLAŽEM SE	NE SLAŽEM SE
11. Nasilje među partnerima najčešće se svodi na malo naguravanja.	SLAŽEM SE	NE SLAŽEM SE
12. Ako muškarac tuče ženu, mora da je mentalno bolestan.	SLAŽEM SE	NE SLAŽEM SE
13. Muškarac koji samo prijeti tjelesnim ozljeđivanjem svojoj partnerici nije zlostavljač.	SLAŽEM SE	NE SLAŽEM SE
14. Muškarci koji su nasilni ne mogu si pomoći.	SLAŽEM SE	NE SLAŽEM SE
15. Bračne tučnjave nisu ozbiljne. To se događa u svakom braku.	SLAŽEM SE	NE SLAŽEM SE
16. Djeca trebaju svog oca iako je nasilan prema njihovoj majci. Žena bi za dobro djece trebala ostati s takvim partnerom.	SLAŽEM SE	NE SLAŽEM SE
17. Nasilje i ljubav ne idu zajedno.	SLAŽEM SE	NE SLAŽEM SE

Hvala vam na sudjelovanju! ☺